

15 ENDELIG TID TIL SELVREALISERING

DEN NYE GENERATION AF LIVSDUELIGE ÆLDRE KRÆVER OPLEVELSER OG INDIVIDUEL UDVIKLING – OG EN NY PÆDAGOGIK

06 HVAD HJÆLPER KRIMINELLE?
FORBEDRING OG STRAF

10 DØDEN ER
DET SIDSTE TABU

20 MIDT I EN FUSIONSTID
LEDERE SKAL BEGEJSTRE

Så en anden bli'r, hvad aldrig jeg ku' være

AF REKTOR LARS-HENRIK SCHMIDT

* Det pædagogiske arbejde er kendetegnet ved opbyggelighed. Man bygger noget op, men til væksten hører også slagsiden. Ting går til. Omkring os samler støvet sig. Det vidner ikke kun om mærkelige væsner som støvmider, men også om forgængelighed. Alting kan gå itu. Vores verden har denne karakter af, at noget bliver til på bekostning af noget andet. Døre åbnes ved, at muligheder lykkes. Denne endelighed er mortaliteten, men vi takker vores gud og skaber for nataliteten. Noget nyt kan hænde. Dødens uafvendelighed er tragisk, men den er ikke sørgelig. Det er sørgeligt, når noget indtræffer, som kunne være afværget, hvilket igen betyder, at man kan bebrejde nogen, at udfaldet ikke blev et andet.

Engang var meningen med at være barn at blive voksen – og så kunne man for øvrigt drømme om at blive som barn på ny. Imidlertid er udvikling også afvikling, for man mister pusten undervejs, og så skal man hjælpes. Det har vi så pædagoger til; nemlig til at hjælpe et andet menneske til at hjælpe sig selv. Når man vil være pædagog, så handler det om at forholde sig til, hvordan man gør en hjælpende hånd gældende. Pædagogik handler jo ikke om at bryde og flytte sten. Fru Jensen på Valby Langgade er ikke en sten. For hun kan protestere og sige, at vores hjælp ikke hjælper hende, fordi vi tager fejl af, hvad der hjælper, og hvordan det gør det. Men tag ikke fejl: Aldrig kommer denne verdens hr. og fru Jensen'er ud af afhængigheden af andre. Det er fint nok, thi der er ikke nogen udgang af vores afmægtighed. Denne skæbne er ikke selvforskyldt, blot et tragisk vilkår ved at være menneske.

Men hvad hjælper det at oplyse om disse vilkår i en tid, hvor vi næppe før har været så mange, der så ofte er tvunget til at forholde os til at miste formåen og kompetencer og til at udvikle nye. Rundt om os græder folk, fortrinsvis folk i den forandringsramte offentlige sektor, over, at de skal lave endnu et kompetencyrk for duelige human resources. Protest-tårerne opstår, fordi det i første omgang kan være mere end vanskeligt at se en ny og problematisk jobsituation som en positiv udfordring. Afvikling handler om at erfare et tab, det vil sige om noget uafvendeligt, i modsætning til at miste en styrke, som kan vende tilbage.

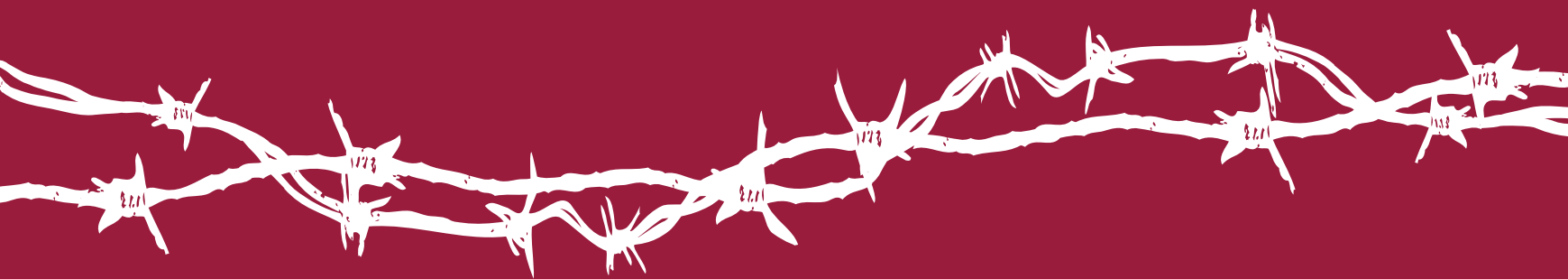
Det handler om liv og død. Den medicinske diskurs har tiltrukket sig så meget opmærksom, fordi den handler om dette. Vi har blot glemt, at den pædagogiske diskurs også gør det – det tager bare lidt længere tid. Forandringsledelse handler derfor om ikke at blive for selvberørende. Gør en ledelse det, så forstår den sig ikke på ledelse. Ledelse er pædagogisk. Det betyder, at lederen må

”Engang var meningen med at være barn at blive voksen – og så kunne man for øvrigt drømme om at blive som barn på ny. Imidlertid er udvikling også afvikling, for man mister pusten undervejs, og så skal man hjælpes”

forlade sig på andres erfaring, når der skal udvikles og afvikles. Det tager tid at afvikle afmagtserfaring, og er der mangel på respekt for, at det tager et stykke tid, så perverteres pædagogik til simpel beherskelse. En pædagog skal bryde sig om protester ved at være parat til at begrunde sine afgørelser eller ved at tage protesterne til efterretning. Vores udfordring er imidlertid, som altid, at lade være med at forlade os på politiske ledere, der har mistet tålmodigheden – og respekt – for tid til afvikling og udvikling. Vores udfordring er at få brudt tiltroen til politiske ledere (ikke mindst blandt de politiske ledere selv) som guddommelige kraftkarle.

Også Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU) erfarer det for tiden. DPU er nu på vej ind i drøftelser om en eventuel fusion med Aarhus Universitet ved at oprette en Danish School of Education med hovedcampus i København. Det er svaret, men på hvad? Hvorfor fusion i det hele taget? Hvad er det gode argument? Ja, jeg bliver svar skyldig. DPU har protesteret mod at skulle fusionere, men DPU er ikke lykkedes med at fremtvinge acceptable begrundelser for, hvorfor DPU's dør tilsyneladende skal lukkes. Men til gengæld er DPU havnet i fremsynede fusionsforhandlinger med Aarhus Universitet. Det skyldes, at DPU har håndteret en hædelig hændelse, der kan hjælpe dansk uddannelsesforskning.

Til alle fusionsramte: Alle må vel være interesserede i, at tingenes orden får tid til at udvikle sig, også selv om de må afvikles. Ellers må der insistes på protest-retten. Fusioner er forviklinger, de lykkes ikke præcis som dem, der gerne vil beherske dem helt. Egentlig ganske opmuntrende. Noget nyt bliver til, når man fumler lidt med hinanden. ”To sjæle én tanke kan få et hjerte til at banke”. Vi bliver til ved at blive noget andet. ■

“Der er fanger, som rent faktisk aflærer færdigheder, som er helt nødvendige i en almindelig dagligdag.”

ADJUNKT CHARLOTTE MATHIASSEN I ARTIKLEN ‘FORBEDRING OG STRAF’ S. 6-9

06 FORBEDRING OG STRAF

I kriminalforsorgen vokser rækken af pædagogiske tilbud til de indsatte med kurser, men virker de? Ny forskning viser, at indhold i afsoningen og normalisering af fængselslivet kan mindske risikoen for at havne i kriminalitet igen.

10 VI HAR IKKE LÆRT AT DØ

For moderne mennesker har døden længe været det sidste tabu. Vi taler ikke om døden, og de færreste har set en død person. Lektor **Michael Hviid Jacobsen** fra Aalborg Universitet mener, vi har mistet følelsen med livets skønhed og skrøbelighed.

15 ENDELIG TID TIL SELVREALISERING

Engang handlede ældrepædagogik om stiltfærdig pleje, omsorg og sysselsætning, men den slags tilbud vil fremtidens livsduelige ældre ikke spises af med. De ønsker fortsat at lære og udvikle sig – og det kræver en ny slags pædagogik, siger adjunkt **Tine Fristrup**.

18 OVERBLIK I INFORMATIONSSSTRØMMEN

Selv om mængden af pædagogisk forskning er mere omfattende end nogensinde, er det fortsat umuligt at finde svar på selv simple spørgsmål. Et dansk clearinghouse i uddannelsesforskning skal pege på den bedste aktuelle viden og give anbefalinger til det pædagogiske felt. Interview med **Sven Erik Nordenbo**.

20 FUSIONSLEDERE SKAL BEGEJSTRE

1. januar 2007 træder fusioner af kommuner, uddannelses- og forskningsinstitutioner i kraft og præger arbejdslivet for cirka 1 million offentligt ansatte. Adjungeret professor **Lars Goldschmidt** fortæller her, hvorfor begejstring giver bedre fusioner.

24 FORFØRELSENS MAGT

Coachbølgen skyller ind over erhvervslivet og uddannelsessystemet båret af en spirituel dybde og forretningsmæssig pondus. Hvad gør coaching ved os? Erhvervs-ph.d.-studerende **Kim Gørtz** giver svar i kommentaren.

26 HVOR MANGE AF JER HAR HØRT BEGREBET EVIDENSBASERET PRAKSIS?

De første erfaringer med evidensbaseret praksis viser, at det er en holdopgave, der kræver tid, penge og ledelsens opbakning, fortæller **Ed Mullen**, en af verdens førende forskere inden for evidensbaseret socialarbejde, under et besøg på DPU.

ASTERISK NR. 32, DECEMBER 2006

REDAKTØRER

Lars-Henrik Schmidt (ansv.),
Camilla Mehlsen, Claus Holm

REDAKTIONSKOMITÉ

Martin Bayer, Lars Geer Hammershøj, Henrik Nitschke,
Tine Fristrup, Eva Gulløv, Søren Langager,
Jakob Albrecht og Anders Lindskov

KORREKTUR

Kirsten Kovacs

REDAKTIONENS ADR.

Danmarks Pædagogiske Universitet, Rektoratet
Tuborgvej 164, 2400 København NV

KONTAKT TIL REDAKTIONEN

E-mail: asterisk@dpu.dk
Telefon: 88 88 99 32

ABONNEMENT

Abonnement er gratis og kan bestilles på
www.dpu.dk/asterisk

DESIGN

1508 A/S

FORSIDE

Scanpix

TRYK

Scanprint A/S

ISSN NR.

1601-5754

OPLAG

16.000

Folkeskole efter n
Pædagogik for m
Kunst og skole i s
Sokratiske dialog

Danmarks
The Danish Pædagogiske Universitet
University of Education

EFTERUDDANNELSESKURSER I **FORÅRET 2007**

Specialistuddanne
Pædagogisk psy

START PÅ EN AF DPU'S EFTERUDDANNELSESKURSER

Folkeskolen efter "Muhammed-krisen"

Pædagogik for miljømedarbejdere

Kunst og skole i samarbejde

Sokratiske dialoggrupper

Specialistuddannelsen i pædagogisk psykologi

Læs mere på www.dpu.dk/efteruddannelse

Foto: iStockphoto

LIVSKVALITET MED ET HØREHANDICAP

Hvordan får man som ung hørehandicappet et liv med stor livskvalitet? Det søger rapporten 'Ung og Hørehæmmet – høretab, kommunikation & trivsel' svar på. Rapportens forfatter, Niels-Henrik M. Hansen fra Center for Ungdomsforskning, DPU, fokuserer på de hørehæmmedes strategier for at leve med deres handicap og de processer, der kan føre til, at handicappede bliver marginaliserede, og udstødt af fællesskaberne.

→ Læs mere her: www.cefu.dk

LEDELSE VINDER INDPAS

Ledelse er i dag et begreb, som generelt vinder indpas i vores arbejdsliv og privatliv. Også den pædagogiske verden kan lære af ledelsesbegrebet, ved at lærere, pædagoger, skoleledere og daginstitutionsledere i højere grad betragter sig selv som ledere. Det fremgår af den nye bog 'Ledelse – i Pædagogiske kontekster', redigeret af Mai-Britt Herløv Petersen og Susanne Ploug Sørensen. Bogen er udkommet på Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.

→ Læs mere her: www.forlag.dpu.dk

Foto: Tine Juel Hansen

ALLE MASTERUDDANNELSER OPRETTES

Søgningen til DPU's masteruddannelser med studiestart 1. februar 2007 var så stor, at alle uddannelser bliver gennemført. Det viser en opgørelse over antallet af kommende studerende. Blandt uddannelserne er den nye Masteruddannelse i Skrive- og Læsedidaktik, som skal uddanne brobyggere, der kan bidrage til at formindske afstanden mellem forskning og praksis og sikre en bedre udveksling af viden. De andre masteruddannelser er: Masteruddannelse i Voksenuddannelse, Sundhedspædagogik, LAICS, Fleksibel master og Enkeltmoduler.

HVIDERUSSISK AFTALE OM SAMARBEJDE

Danmarks Pædagogiske Universitet har indgået en samarbejdsaftale med Belarus National Institute of Education (NIE). Aftalen med det hviderussiske universitet omfatter samarbejde om universitetsledelse, pædagogisk forskning og uddannelse af forskere. DPU skal fungere som et slags brohoved for NIE, der ønsker et tættere og mere forpligtende samarbejde med Europa. På tegnebrættet er blandt andet muligheder for udveksling af ph.d.-studerende mellem DPU og NIE.

→ Link: <http://nie.edu.by>

HVAD SKAL EN LÆRER KUNNE?

Mange lærerstuderende efterspørger redskaber til undervisningen og redskaber til at få seminariefagene og lærerpraksissen til at hænge sammen. Det gælder især teori til at formidle det faglige stof, til at opnå autoritet og sikkerhed i lærerrollen og til at varetage sociale opgaver. Det viser en undersøgelse om teori og praksis i læreruddannelsen, som er gennemført som et samarbejde mellem DPU, CVU Sønderjylland og CVU København & Nordsjælland.

Foto: iStockphoto

BIBLIOTEKER TIL UNGE

Børn går på biblioteket. Ældre går på biblioteket. Men kun få unge finder vej mellem boghylderne. Anne Kofoed og Niels Ulrik Sørensen fra Center for Ungdomsforskning har i undersøgelsen 'Unge og biblioteker' bedt unge om at fuldføre sætningen: "Biblioteket ville være noget for mig, hvis...". Og svarene lyder, at de unge efterlyser bedre service og mere respekt fra bibliotekarerne. De unge føler sig ikke velkomne og oplever, at bibliotekarer afviser dem ved at tysse på dem og ofte ikke giver sig tid til at hjælpe.

→ Læs mere her: www.dpu.dk/nyheder

HAR DU LÆST DE SENESTE NYHEDER?

Abonnér på nyheder fra Danmarks Pædagogiske Universitet og bliv opdateret med nyt fra den pædagogiske verden.

→ Tilmeld dig på www.dpu.dk/nyhedsmail

I kriminalforsorgen vokser rækken af pædagogiske tilbud til de indsatte med kurser i vredeshåndtering, antivirusprogrammer og meget mere, men kan det hjælpe de kriminelle på ret køl? Ny forskning viser, at indhold i afsoningen og normalisering af fængselslivet kan mindske risikoen for at havne i kriminalitet igen.

forbedring og straf

* 1975 er et vigtigt år for kriminologien. Det år bliver undersøgelsen 'Effektiviteten af fængselsbehandling' offentliggjort. Undersøgelsen er udarbejdet af tre amerikanske forskere og har været næsten ti år undervejs. Det er en såkaldt metaundersøgelse, som samler resultaterne af 231 evalueringer af behandling af indsatte i fængsler – de første helt tilbage fra 1945. Forskerne vurderer behandlingens effekt i forhold til recidiv, det vil sige risikoen for, at en straffet begår kriminalitet igen. Konklusionen, som forskerne når frem til, kan sammenfattes i to ord: Nothing works.

Resultatet af undersøgelsen medfører en drastisk ændring af fængselsystemet. Fra at have været styret af en behandlingsideologi, hvor fanger skulle "helbredes", går man over til at betragte fængsling som opbevaring med det formål at holde de kriminelle væk fra gaderne. Konsekvenserne slår ikke kun igennem i USA, men også i Europa, hvor man flytter midler fra behandling af de indsatte til byggeri af flere fængsler. Men midt i firserne begynder der at ske noget. Nye undersøgelser udfordrer den oprindelige rapportens konklusioner. 'Nothing works' bliver til 'something works', og behandlingstanken vinder atter indpas, om end forventningerne til, hvad man kan opnå med behandling af kriminelle, er langt mere beskedne.

Blandt de nye 'realister' finder man forskerne Charlotte Mathiassen og Linda Kjær Minke. Charlotte Mathiassen er adjunkt ved Institut for Pædagogisk Psykologi ved Danmarks Pædagogiske Universitet. Hun har arbejdet som psykolog i Anstalten ved Herstedvester og forsket i fangers tilværelse før, under og efter afsoning samt i relationer mellem betjente og fanger i både Norge og Danmark. Linda Kjær Minke skriver ph.d.-afhandling om fængslets indre liv ved Juridisk Fakultet på Københavns Universitet og har netop færdiggjort et forskningsprojekt om udslusning af kriminelle fra fængselspensionen Skejby i Århus. De tror begge, at arbejdet med indsatte i fængsler kan gøres bedre, men gør opmærksom på, at det er en dobbelt udfordring:

Det handler både om at rette op på mennesker, der er kommet på vildspor, og at modvirke fængslets negative indflydelse.

"Opgaven er at skulle 'klargøre' den kriminelle til en tilværelse uden for fængslet, som helst skulle køre på skinner, selv om det gik ad Pommern til før. Spørgsmålet er, i hvor høj grad de programmer og tiltag vi laver, kan lykkes med at aflære det antisociale, oplære det prosociale og skabe en buffer for skadevirkningerne af fængslet? Det er et meget ambitiøst projekt," siger Charlotte Mathiassen.

FÆNGSELSKULTUREN I KROPPEN

Resocialisering af kriminelle er en vanskelig øvelse. Og den bliver ikke nemmere af, at man sender folk i fængsel først. Klassiske amerikanske undersøgelser fra 40'erne og 50'erne konkluderede, at fængsler er rene kriminalitetsskoler, og det gælder også i stort omfang i dag. Ifølge Kriminalforsorgens statistik fra 2004 begår 39,2 procent af de ubetinget dømte ny kriminalitet inden for to år fra deres løsladelse.

"I fængsler er der kun lovovertredere. Og hvad har de tilfælles? Kriminalitet. Uanset hvordan man vender og drejer det, så er det deres fælles referenceramme. Var man lidt kriminel, før man kom ind, så er der risiko for, at man er meget kriminel, når man kommer ud igen. Det er social læring," siger Linda Kjær Minke.

Problemet er imidlertid ikke blot, at de indsatte lærer af de andre kriminelle. De aflærer nemlig samtidig en række grundlæggende praktiske og sociale færdigheder i fængslet. Der er ganske enkelt ikke brug for dem, for det lukkede fængsel er en totalinstitution, hvor hverdagen er stramt organiseret.

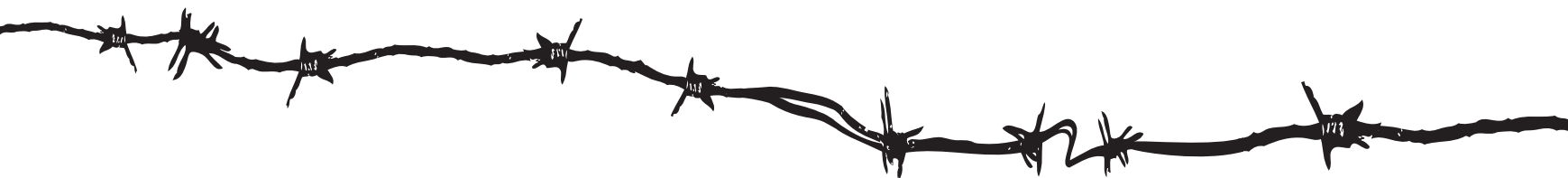
"Der er fanger, som rent faktisk aflærer færdigheder, som er helt nødvendige i en almindelig dagligdag. Konkrete færdigheder som at gå til købmanden, sørge for at have toiletpapir og sæbe eller sørge for selv at holde kontakt til sin sagsbehandler i kommunen," siger Charlotte Mathiassen.

I kriminalforsorgen arbejder man ud fra en tankegang om normalisering. Intentionen er, at tilværelsen i fængslet skal ligne en almindelig dagligdag uden for fængslet mest muligt. Og man gør også meget for at nå dette mål: Fangerne har pligt til at arbejde eller gå til undervisning, og der er selvforplejning, hvilket vil sige, at de indsatte administrerer et pengebeløb til indkøb af dagligvarer. Ikke desto mindre er fængselslivet noget, som sætter sig i kroppen.

"Livet kører bare, man skal ikke forholde sig til meget, man følger bare døgnets rytme og de anvisninger, man får. Det er enormt svært at frigøre sig af det forudsigelige, at tingene

udlandet, hvor man har gennemført en række metaevalueringer. En undersøgelse viser en reduktion på 12 procent i tilbagefald til kriminalitet, en anden otte procent. Andre undersøgelser kan ikke påvise nogen effekt.

Samlet set er det relativt beskedne tal, og Charlotte Mathiasen er da heller ikke udeelt begejstret for programmerne og maner til besindighed. "Jeg synes, det er godt, at man arbejder med at give et indhold i afsoningen. Men det at arbejde med individet og individets mangler flytter fokus fra de ekstremt dårlige sociale vilkår, mange kommer fra. Der er jo en overvægt af sociale tabere i fængslerne, og det kan man ikke nødvendigvis

foregår på bestemte tidspunkter, og at dagligdagen ligger i helt faste rammer," siger Linda Kjær Minke.

Hun forklarer, at man får en bestemt adfærd, også når man er kommet ud i friheden igen. Når en tidligere indsat møder en dør, som vitterlig er åben, kan vedkommende finde på at stå og vente på, nogen låser op. Strukturerne bliver kropsliggjorte, man venter på, at nogen handler for en, man tilpasser sig de låste døre, som Linda Kjær Minke udtrykker det.

HÅNDTER DIN VREDE

Afvænning for narkomaner, alkoholbehandling af spritbilister, sexologisk behandling til sædelighedsforbrydere og vredeshåndtering for voldsdømte. I kriminalforsorgen vokser rækken af tilbud til de indsatte. Selv om formålet med et fængselsophold først og fremmest er straf, er der en øget bevidsthed om, at hvis de indsatte får indhold i afsoningen, er der større sandsynlighed for, at de undgår kriminalitet, når de forlader fængslet.

Størst vækst er der i de såkaldte kognitive programmer, som findes i en række forskellige afskyninger. Det mest udbredte program er det kognitive færdighedsprogram, der udbydes i stort set alle fængsler i dag. Programmet er importeret fra Canada og anvendes bredt til alle kriminalitetstyper. Grundidéen er, at deltagerne skal ændre deres uhensigtsmæssige adfærd, så de kan få en mere konstruktiv, tillidsfuld og fredelig omgangssform med deres medmennesker. Deltagerne mødes typisk fire gange om ugen, hvor man blandt andet ved brug af rollespil og videooptagelser gennemgår forskellige måder at reagere på i kontakten med andre mennesker; hvordan den enkelte selv reagerer, og hvordan andre eventuelt reagerer (se eksemplet i boksen).

Om programmerne rent faktisk virker, om de bidrager til, at færre straffede begår kriminalitet igen, er et åbent spørgsmål, for der er ikke gennemført nogen systematisk evaluering af alle programmerne i Danmark endnu. Men man kan skele til

ændre på ved at ændre den enkeltes måde at tænke og handle på," siger Charlotte Mathiasen.

SKÆV FORDELING

At programmerne gennemføres som frivillige forløb, kan også være med til at øge uligheden. Det er nemlig hovedsageligt fanger med et vist psykisk overskud, som vælger at deltage, og dermed er det også dem, som får del i de fordele, der følger af at deltage. Programmerne bliver ikke direkte forbundet med belønning, men hvis den indsatte opfører sig ordentligt og gør noget for at vise sin motivation for resocialisering – og det kan man blandt andet gøre ved at deltage i programmerne – kan det medføre strafnedsættelse. Men ikke alle fanger orker.

"Flere siger nej tak til programmerne. Ofte er det de mest udsatte og de allerdårligste, som ikke vil være med. Derfor må man overveje, om man ikke er ved at lave endnu en underklasse inde i fængslet," siger Charlotte Mathiasen og peger på, at man kan lave nok så mange kurser, men at det ikke vil gøre den store forskel, hvis man ikke samtidig sørger for, at der er noget at se frem til på den anden side af afsoningen:

"Nogle af de mest udsatte narkomaner siger: "Vi vil gerne ændre os, vi vil gerne i anti-rusprogrammet og tage kursus i vredeshåndtering. Men når vi kommer ud, har vi bare bænken og gaden."

Undervisning i fængslet kan dog være en måde at få lidt indhold og normalitet i hverdagen på. De indsatte motivation for at deltage handler derfor ikke kun om at uddanne sig, men ofte om at blive adspredt og kunne tale med 'normale' mennesker, nemlig lærerne. Det fremgår af rapporten 'Evaluering af resultaterne af den eksisterende fængselsundervisning', som er udarbejdet af adjunkt Peter Koudahl ved Institut for Curriculumforskning, DPU.

Ifølge rapporten bliver lærerne ofte rollemønstre for de indsatte. Lærerne selv vægter det socialpædagogiske aspekt →

“Var man lidt kriminel, før man kom ind, så er der risiko for, at man er meget kriminel, når man kommer ud igen”

POSITIV TÆNKNING

I danske fængsler tilbyder man de indsatte at deltage i det kognitive færdighedsprogram. Programmet skal lære de indsatte at tænke, før de handler, og dermed føre til en mere hensigtsmæssig adfærd. En øvelse i programmet kan være at skulle tage stilling til følgende situation:

Du har købt en pc, men den virker ikke. Du går tilbage til forretningen og beder dem bytte den. De siger, de ikke vil give dig en anden computer.

MULIGE REAKTIONER

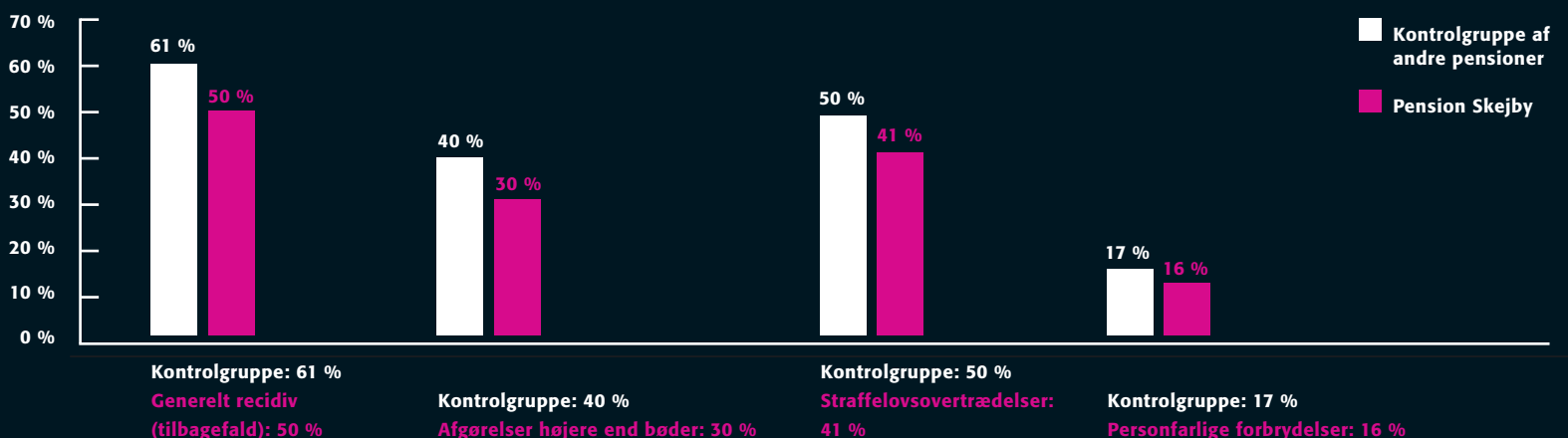
- 1) Du råber og skrider af dem
- 2) Bed om at få pengene tilbage eller få et tilgodebevis
- 3) Behold computeren
- 4) Bed dem reparere computeren
- 5) Lav selv computeren
- 6) Spørg dem, hvorfor de ikke vil bytte
- 7) Sælg pc'en til en anden
- 8) Tru ekspedienten

KONSEKVENSER

- 1) Bliv smidt ud af forretningen
- 2) Få pengene tilbage
- 3) Du er meget vred
- 4) Du føler dig vred og frustreret over at skulle ofre flere penge
- 5) Du er meget vred
- 6) Du finder ud af deres politik
- 7) Få dine penge tilbage
- 8) Politiet tilkaldes

AFSONING I VIRKELIGHEDEN

På Pension Skejby bor kriminelle side om side med lovlige borgere, og det giver normafsmitning: Afsonere fra Skejby begår mindre kriminalitet efter deres løsladelse end afsonere fra kriminalforsorgens andre pensioner.

højt og bruger ofte tid på aktiviteter som spil og madlavning. Lærerne nyder stor respekt blandt de indsatte, som ser det som deres pligt at beskytte læreren, hvis der er optræk til ballade. Om undervisning i fængslet har nogen betydning for de indsatte risiko for at begå kriminalitet igen, ved man ikke.

AFSONING I VIRKELIGHEDEN

I Skejby har man valgt at gribe tingene anderledes an. Her ligger en institution, som næppe har sin lige i resten af verden. I hvert fald er Linda Kjær Minke ikke stødt på noget, der minder om den, når hun har præsenteret sin forskning ved internationale konferencer i kriminologi. Det særlige ved Pension Skejby, som institutionen hedder, er, at de kriminelle bor side om side med helt almindelige, lovlige borgere, typisk studerende. Det er kort sagt normalitetstanken bragt ud i yderste konsekvens.

"Ideologien bag Skejby er, at påvirkningen ikke foregår fra system til klient, men mellem ligestillede. Det er dig og mig, der påvirker hinanden, og ikke en pædagog eller fængselsbetjent, der moraliserer," fortæller Linda Kjær Minke.

Skejby-modellen har eksisteret siden 1973, men Linda Kjær Minke er den første, som systematisk har undersøgt, om modellen faktisk virker. Hun har kigget på, hvordan Skejby afsonere klarer sig efter deres løsladelse i forhold til afsonere fra kriminalforsorgens andre pensioner. Resultaterne er positive. 50 procent af Skejby-beboerne begår kriminalitet igen – bødestrafte inkluderet – sammenlignet med 61 procent på de andre pensioner (se grafen). Disse tal gælder for tilbagefald senest to år efter løsladelse.

Ser man blot på tilbagefald fra ubetinget dom til ubetinget dom, er tilbagefaldet i Skejby 29 procent, mens tallet for de andre pensioner er 39 procent, hvilket er på niveau med landsgennemsnittet. Nu kan man på baggrund af de tal ikke udelukke, at Skejby lavere tilbagefald til kriminalitet er påvirket af andre faktorer, som for eksempel de dømtes alder eller kriminalitetens art. Derfor har Linda Kjær Minke også benyttet en mere avanceret statistisk metode, som udligner forskelle som køn, alder, uddannelse og tidligere straffe. Igen klarer Skejby sig bedre, idet tilbagefaldet til kriminalitet blandt Skejby afsonere er 21 procent lavere end blandt afsonere ved de andre pensioner.

NORMAFSMITNING

Hvad er det så, der gør forskellen i Skejby? Positiv normpåvirkning er Linda Kjær Minkes bud. Skejby-modellen er inspireret af resultaterne fra en undersøgelse inden for det danske militær i 1970. Undersøgelsen konkluderede, at positiv normpåvirkning er mest effektiv, hvis den foregår blandt jævnaldrende kammerater, og at personmiljøet er bedst, når belastede persongrupper udtyndes med ikke-belastede personer.

Positiv normafsmitning gør sig også gældende på et andet punkt end tilbagefald til kriminalitet, nemlig i forhold til uddannelse. Afsonerne fra Skejby har næsten dobbelt så stor sandsynlighed for at forbedre deres uddannelsessituation to år efter afslutningen af pensionsopholdet sammenlignet med afsonere fra de andre pensioner.

"Det skyldes givetvis, at de ikke-straffede på Skejby er studerende, som støtter og hjælper med at fastholde en tilknytning til uddannelsessystemet. Man kan dele sine bekymringer med

nogen; hvor hårdt det er fagligt, og hvor svært det er at få tingene til at hænge sammen, når man lever for en SU. De straffede finder ud af, at det ikke kun er dem, som har problemer, men at andre også kan få 03 i en opgave," siger Linda Kjær Minke.

På Pension Skejby forsøger man at skabe vi-følelse blandt beboerne ved at inddele straffede og ustraffede i fælles grupper. Grupperne har ansvar for husholdning og afholder ugentlige gruppemøder. Personalet holder sig i baggrunden og overlader i hovedsagen konfliktløsning til beboerne selv. Umiddelbart lyder Skejby måske som et behageligt sted at afsonere. Måske lidt for behageligt, når man tænker på, at beboerne afsoner domme for alvorlige forbrydelser som vold og seksuelle overgreb. Men ifølge de indsatte kan det være meget sværere end at sidde i et rigtigt fængsel.

"De straffede fortæller, at det er besværligt at afsonere i Skejby. Selvom døren er åben, ved de godt, at de ikke kan gå ud af den. Og så er der kravet om personlig udvikling. Man får ikke lov at passe sig selv. Der er krav om fællesskab, deltagelse i fællesmøder, og derudover skal man være åben omkring den kriminalitet, man har begået. Det er usædvanligt," siger Linda Kjær Minke.

Når Pension Skejby tilsyneladende ligner en god idé, fristes man til at spørge, hvorfor der kun findes den ene? Svaret er enkelt. Pensionen er en dyr løsning sammenlignet med andre pensioner, fordi halvdelen af beboerne er ikke-straffede, og i øjeblikket er der ikke politisk vilje til at bruge penge på den type institutioner. Men i længden kan det måske vise sig at blive den billigste løsning. ■

Af Anders Lindskov
anli@dpu.dk

CHARLOTTE MATHIASSEN

Adjunkt ved Institut for Pædagogisk Psykologi ved Danmarks Pædagogiske Universitet. Uddannet psykolog. Blev ph.d. i 2005 med afhandlingen "Fanget i tilværelsen? Casestudier om fastlåsthed og forsøg på frigørelse".

WWW | www.dpu.dk/om/cham

LINDA KJÆR MINKE

Skriver ph.d.-afhandling om fængslets indre liv ved Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet. Har senest bidraget med artiklen 'Om at blande kriminelt belastede med ikke kriminelt belastede' til antologien 'Hvad virker – hvad virker ikke?' (2006). Hør Linda Kjær Minke og indsatte diskutere Pension Skejby i P1 programmet 'Lige Lovligt', som blev sendt 11. maj 2006: www.dr.dk/P1/ligelovligt

WWW | www.jur.ku.dk/medarbejdere/lindakjaerminke

VI HAR IKKE LÆRT AT DØ

For moderne mennesker har døden længe været det sidste tabu. Vi taler ikke om døden, og de færreste har set en død person. Lektor Michael Hviid Jacobsen fra Aalborg Universitet mener, vi har mistet følingen med livets skønhed og skrøbelighed.

* I Arizonas varme ligger kryoteknikvirksomheden Alcor, som leverer den service at nedfryse folk efter deres død og lagre dem nedkølet til et ubestemt tidspunkt i fremtiden. På Alcors område finder man virksomhedens indtil videre 74 kunder, eller patienter, som virksomheden foretrækker at kalde dem. I beholdere, lagret ved 196 minusgrader.

Konceptet for virksomheden og samtidig håbet for Alcors 74 patienter – Walt Disney skulle efter sigende være en af dem – er, at lægevidenskaben en dag vil være i stand til at optø, genoplive og helbrede dem for de sygdomme, de mistede livet

af. Der er ingen garantier, og det koster 150.000 dollars for fuldkropsversionen.

DØDSFORNÆGTELSE

Kryoteknik er et eksempel på dødsfornægtelse og måske endda den ultimative af slagsen. Men det er ikke det eneste eksempel: Stræben efter berømmelse, hedonisme, troen på kødets opstandelse, ekstrem dyrkelse af ungdom, mindepladser på internettet. Alle er de udtryk for, at vi forsøger at udødeliggøre os selv, siger sociologen Michael Hviid Jacobsen. Han er lektor ved Aalborg

Foto: iStockphoto

Universitet og har skrevet flere bøger om døden og vores adfærd i forbindelse med den.

”Mennesket har til alle tider – på grund af dødens allestedsnærværelse – forsøgt at udødeliggøre sig. Dyaden med liv og død skal derfor ses som en triade af liv, død og udødelighed. I alle kulturer, så vidt jeg kan vurdere, har man haft forestillinger om udødeligheden, hvad enten det har været som et liv i det himmelske hinsides eller som et forsøg på at leve i nuet, således at vi glemmer alt om døden.”

I det 20. århundrede er trangen til udødeliggørelse intensiveret, mener Michael Hviid Jacobsen, en holdning han deler med mange sociologer, folklorister og historikere. Det er i det 20. århundredes vestlige verden, at det for eksempel er blevet et mål at stræbe efter berømmelse og at holde sig ung hele livet. ”Selv om vi alle i det 20. århundrede har vidst, at vi er dødelige, er der tale om en kollektiv fortrængning af døden. Man tager med andre ord døden meget tungt – samtidig med, at man lever, som om man er udødelig. Konsekvensen er, at de levende har mistet følingen med livet, med dets skønhed, men også dets skrøbelighed. Og de døende er i vid udstrækning blevet ladet i stikken.”

MANGEL PÅ PÆDAGOGISK VIDEN

Set i et læringsperspektiv er den kollektive og individuelle trang til udødeliggørelse et udtryk for, at vi ikke har lært, at vi skal dø. Mange af os ved ganske enkelt ikke, hvordan vi skal afvikle livet. Og selv om døden er et helt naturligt faktum i ethvert menneskes liv, er der blot sparsomme pædagogiske redskaber til professionelle, der har døden tæt inde på livet i hverdagen. Et konkret eksempel er de danske plejehjem. En nylig undersøgelse

udarbejdet af studerende fra Aalborg Universitet beskriver, hvordan døden behandles på danske plejehjem, som er interessant i denne sammenhæng, fordi så mange af os – en fjerdedel – faktisk dør på et plejehjem. I undersøgelsen er ledelsen på en række plejehjem blevet spurgt om plejehjemmets procedurer i forbindelse med døden. Svarene viste, at der på 49 procent af de adspurgte plejehjem slet ikke findes egentlige procedurer for, hvordan hjemmets beboere skal plejes og hjælpes i den sidste svære tid. Ofte hersker der usikkerhed om, hvorvidt man på plejehjemmet må tale om døden. Dette kan være problematisk. Faktum er ifølge undersøgelsen, at 81 procent på plejehjem dør med fysiske eller psykiske gener – eller begge dele.

En anden institution er hospicet, som er oprettet med det formål at facilitere en værdig død i fred og ro. På et hospice bliver der for patienten og pårørende et egentligt dødsforløb, hvor alle parter er bevidste om, hvad der skal ske. På et hospice er målsætningen en anden end plejehjemmets, lyder det fra Michael Hviid Jacobsen, nemlig at døden skal konfronteres, og det betyder, at den døende og eventuelle pårørende får en bedre afsked med livet.

”Et liv i dødens skygge er lige så usundt som et liv, der fortrænger døden”

DØDEN SPEJLER LIVET

I bogen 'Dødens mosaik' skriver Michael Hviid Jacobsen, at vores måde at forholde os til døden på er en direkte afspejling af vores forhold til livet. Med det mener han blandt andet, at →

”Livet er netop kostbart, fordi døden er en del af det”

livet og døden skal forstås i sammenhæng. Han henviser til Villy Sørensen, der engang skrev: Der er liv i døden, og der er død i livet, men der er måske mest liv i livet, hvis døden er en del af det. Michael Hviid Jacobsen forklarer det sådan: ”Livet og døden er ikke naturlige eller nødvendige modsætninger, de er naturlige og nødvendige sameksistenser. De er tilværelsens tvillinger. Hele den måde, vi op igennem historien har forholdt os til døden på, afspejler livet og den måde, vi ønsker at leve det på.”

”I de senere århundreder har det i stigende grad været et liv løsrevet fra døden,” siger Michael Hviid Jacobsen. Han mener, at en kulturs ’dødsritualer’ siger meget om det levede liv: ”Måden, vi konstruerer og placerer kirkegårde på, de former for begravelse, der finder sted, den måde vi institutionaliserer de døende på, den måde vi taler om døden på, den måde som kunstnere afbilder døden på, de holdninger vi har til og de handlinger vi udfører over for døende, den måde vi forestiller os det evige udødelige liv på – alt dette siger mindst lige så meget om livet som om døden. På den måde kan man sige, at vores way of death afspejler vores way of life.”

USUND KOLLEKTIV FORTRÆNGNING

Fra et godt gammeldags hedonistisk synspunkt virker al den tale om død og ødelæggelse dog noget paradoksal. Eller måske bare usund. Hvorfor skal vi overhovedet beskæftige os med døden? Er det ikke vigtigere at leve livet?

”Jeg mener, at det er usundt at fornægte og fortrænge noget så fundamentalt og uafvendeligt som livets endeligt. Når det fortrængte fænomen endelig bryder gennem bevidsthedens skorpe, så opstår der psykiske lidelser og problemer. Og det gælder for både enkeltpersoner og hele kulturer,” siger Michael Hviid Jacobsen.

”Samtidig er det en livslang proces at forsøge at holde noget så vigtigt som døden undertrykt og fortrængt. Det kræver mobilisering af en masse energi, som kunne være anvendt til bedre og mere konstruktive formål. Jeg argumenterer dog ikke for, at vi skal bruge hele vores liv og tid på at tænke på, planlægge eller forholde os til døden. Et liv i dødens skygge er lige så usundt som et liv, der fortrænger døden. Men vi kan få et bedre liv – og slutteligt også en bedre død – ved at erkende døden, ved at træffe de faktisk forholdsvis få beslutninger, som drejer sig om døden, ved ikke vedvarende at leve i frygt for døden, fordi vi derved erkender, at livet ikke varer evigt, og at det gælder om at nyde hvert sekund. Livet er netop kostbart, fordi døden er en del af det.”

Jagten efter udødeliggørelse har konsekvenser for vores måde at leve livet på, fortæller Michael Hviid Jacobsen.

”Alle udødelighedsformer – kristne, nationalsocialistiske, hinduistiske, islamistiske eller andre – rummer en fornægtelse af livet, fordi de principielt eller i praksis fornægter døden. Jeg

mener grundlæggende, at udødelighed er en illusion. Og den får os til enten at udskyde livet til senere eller til at bruge hele livet på at bekæmpe døden.”

OPLØSNING AF DØDSTABU

Man siger om døden, at den er det sidste tabu, og det synes ikke at være helt forkert: Vi taler ikke om døden, vi kan ikke i kirken – i vores del af verden – se direkte på den døde person. Mange af os har måske aldrig set en død person og håber ikke at gøre det. Selv om død ofte er meget nærværende i for eksempel actionfilm, bliver vi i den virkelige verden konfronteret mindst muligt med døden. Bedemandens største kvalitet er som bekendt diskretion.

Men hvor dette dødstabu har været tydeligt op igennem det 20. århundrede, parallelt med tendensen til udødeliggørelsen, er der nu tegn på forandringer, siger Michael Hviid Jacobsen. ”I dag ser jeg en tendens til, at vi langsomt er ved at forandre eller måske endda opløse det dødstabu, der i lang tid har holdt vores kultur i et modsætningsforhold til døden. Vi begynder i stigende grad at forholde os til døden – af nød eller lyst – fordi vi skal til at træffe stadig flere beslutninger om eget liv og dermed også egen død. Vi kan ikke længere vende det blinde øje til.”

”Vi svælger på mange måder i død i dag – særligt gennem medierne, men også gennem flere politiske, juridiske og etiske problemstillinger om eutanasi, organdonation, hospices og plejeorlov til pårørende til døende. Det kan betyde, at vi bliver endnu mere fremmedgjorte over for døden, hvis vi bliver overvældede og apatiske. Men det kan, måske, også betyde, at vi i stadig stigende grad bliver tvunget til at konfrontere den kendsgerning, at vi ikke lever evigt. Vi oplever således, at dødstabuet – i det mindste i det offentlige rum – er under nedbrydning, mens vi dog måske oplever, at dødstabuet, når det drejer sig om vores eget liv og endeligt, opretholdes. Det er i det hele taget et paradoks,” siger Michael Hviid Jacobsen. ■

Af Mikael Christensen
mic@dpu.dk

MICHAEL HVIID JACOBSEN

Michael Hviid Jacobsen er lektor i sociologi ved Aalborg Universitet. Er medredaktør af tidsskriftet Dansk sociologi. Har skrevet om adskillige emner relateret til døden og vores adfærd i forhold til den, blandt andet i bogen ’Dødens mosaik’ fra 2001.

**Danmarks Pædagogiske
Universitets Forlag**
Danish University of Education Press

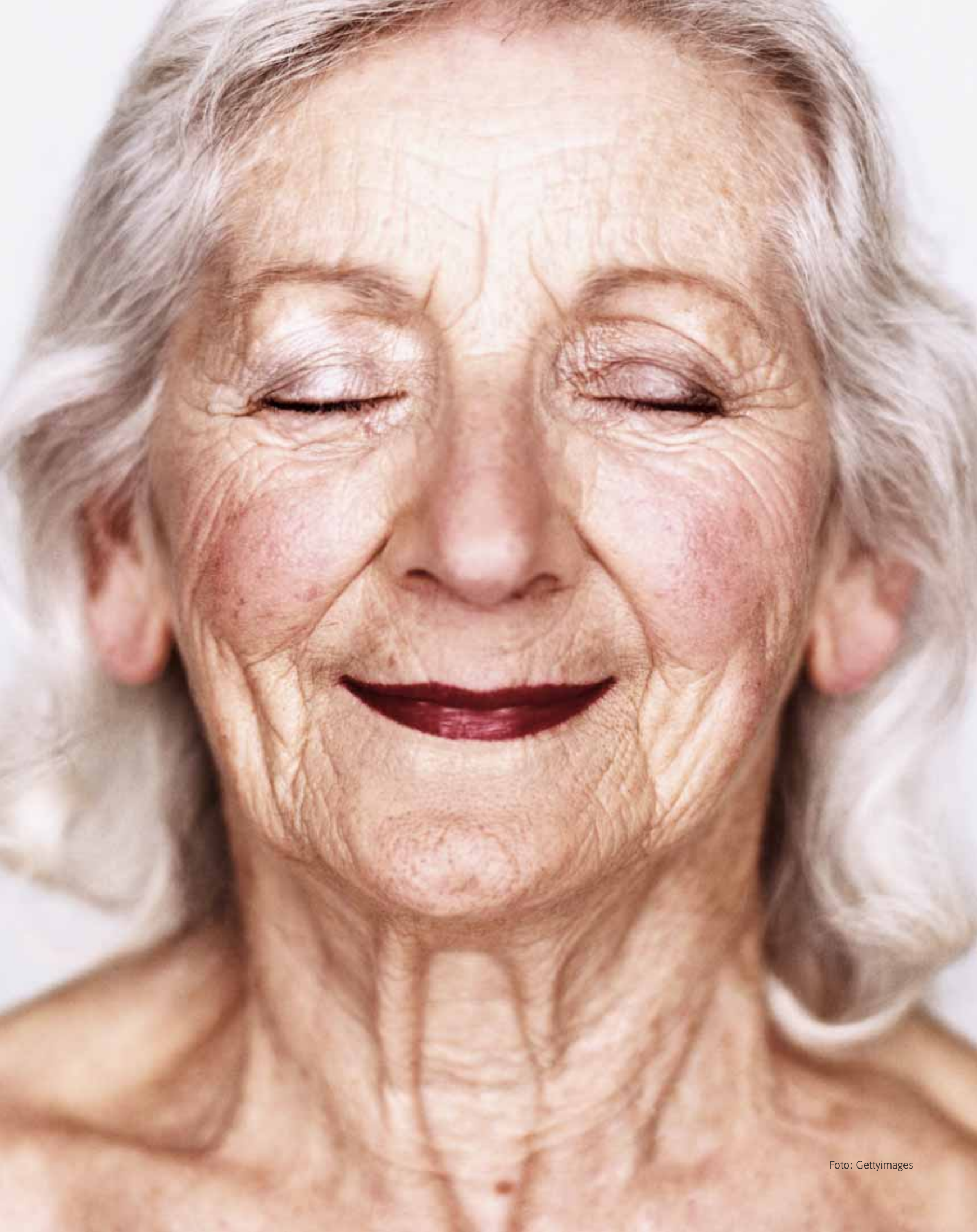
SAVNER DU VIDEN OM PÆDAGOGISK LEDELSE? VIL DU FORBEDRE DIN SPROGUNDERVISNING? GØR BØRNEHAVEN EN FORSKEL?

FÅ EN SMAGSPRØVE PÅ FORLAGETS UDGIVELSER I VORES NYE KATALOG.
HENT ELLER BESTIL KATALOGET PÅ:

- * WWW.FORLAG.DPU.DK
- * FORLAG@DPU.DK
- * 88889455

Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag er et førende akademisk forlag, som formidler aktuel viden om pædagogik til studerende og undervisere på videregående uddannelser og til professionelle.

Engang handlede ældrepædagogik om stilfærdig pleje, omsorg og sysselsætning, men den slags tilbud vil fremtidens livsduelige ældre ikke spises af med. De ønsker fortsat at lære og udvikle sig, selv om de er fyldt 60, 70 eller 80 år eller nærmer sig sidste salgsdato – og det kræver en ny slags pædagogik, gerontopædagogik.

ENDELIG TID TIL SELVREALISERING

* Det er snart 40 år siden, at Paul McCartney og Beatles brølede om at miste håret, ældes og forfalde som 64-årig. Sådan så livet ud dengang. Men i dag er det ikke forfaldet, der vinker i horisonten til Paul McCartney og hans jævnaldrende 64-årige. Det er selvrealiseringen. Børnene er for længst flyttet hjemmefra, og arbejdslivet i trædemøllen er næsten et overstået kapitel. Det betyder oceaner af tid, frihed og valgmuligheder – dannelsesrejser, iværksætterkurser, nye uddannelser osv.

Kort sagt: Med alderdommen begynder det søde liv. Det er i hvert fald det indtryk, man får af de mange nye organisationer for ældre, der skyder op. Se bare det amerikanske Elderhostel, der hvert år tilbyder over 8.000 "oplevelser til livslang læring" til ældre i mere end 90 lande. Eller det danske netværk Inspirum, der søger at tilfredsstille ældres nysgerrighed og videbegær med arrangementer, kurser mv. Eller det nye amerikanske firma Eons, som er sat i verden for at inspirere dem over 50, der måske i nær fremtid vil få betegnelsen 'generation boom'. Som direktøren af Eons, Jeff Taylor, skriver på Eons' hjemmeside: "Boom, boom, boom... Har du hørt det? Det er slaget af vores generation af boom'ere og seniorer, som vil leve det bedst mulige liv. Kollektivt vil vi handle, se, lære og meget mere på vejen til at nå det opnåelige mål at leve til 100."

TID TIL SELVREALISERING

Adjunkt Tine Fristrup fra Danmarks Pædagogiske Universitet har et bud på, hvad det er, der er på færde her: Alderdommen er ved at blive selvrealiseringens tid. De ældre behøver ikke længere udfylde en funktion på arbejdsmarkedet, og mange har stadig masser af energi, så et stigende antal tager på dannelsesrejse og går på kurser og videregående uddannelser, fordi de har lyst til at udvikle sig. "Kravet i dag er udvikling, udvikling, udvikling. Det er et grundvilkår for alle, og det ser vi nu markant hos nogle ældre. De ældre, som forlader arbejdsmarkedet, går nu på iværksætterkursus. Nu skal de ud og starte egen virksomhed. Det, som er på vej nu, er, at de ældre selv begynder at tale deres sag," siger hun.

Netværket Inspirum arbejder for eksempel på at eksplicite en ny forståelse af de ældres rolle i samfundet. Som der står på deres hjemmeside: "Vi befinder os ved 'the tipping point'. I stedet for at betragte tiden foran os som forfald og resignation

vil vi se på dét at blive ældre som en forrygende mulighed for fortsat at udvikle os – og fortsat bidrage til udviklingen af velfærdssamfundet!"

Hvordan kan de ældre bedst muligt udvikle sig? Og hvad kræver det af pædagogikken, når ældre skal have stillet lærings-tørsten? Tine Fristrup er sammen med Marianne Eilsø Munksgaard i fuld færd med at søsætte et større forskningsprojekt om ældrepædagogik, også kaldet gerontopædagogik, som er et nyt satsningsområde på Danmarks Pædagogiske Universitet.

"I dag sker der en kraftig stigning i antallet af ældre, såvel i det danske samfund som i resten af verden, og den udfordring må Danmarks Pædagogiske Universitet også tage op ved at udforme en gerontopædagogik. Når det drejer sig om voksenpædagogik, har den hidtil taget afsæt i arbejdsmarkedet. Men gerontopædagogikken drejer sig om ældre, der er friset fra arbejdsmarkedet. Derfor må vi tænke en pædagogik, der ikke handler om arbejdsmarkedet. Med ældre handler det om livsduelighed; om at kunne fungere i livet. Det handler om hverdagslivet," siger Tine Fristrup.

"Vi står over for en gruppe af ældre, som vi endnu ikke har taget hånd om i pædagogikken – fordi det har heddet pleje og omsorg. Og har man overhovedet talt om pædagogik for ældre, har det handlet om vedligeholdelse af færdigheder, så man hele tiden opretholder sin funktionalitet. Men med gerontopædagogik er der tale om pædagogik på samme præmisser som for barnet og den unge."

OPGØR MED LIVSTRAPPEN

Aristoteles beskrev alderdommen med den poetiske formulering 'livets solnedgang'. Men alderdom behøver ikke være en fase, der går ned og ned og ned. Det kan også handle om udvikling og ungdom. Og det er lige præcis, hvad organisationer som Elderhostel, Eons og Inspirum arbejder for. På Inspirums hjemmeside står der, at "...vi drømmer om at få tid til selvrealisering – nu skal vi gøre det vi ikke havde tid til eller mulighed for tidligere. Vi drømmer om frihed, og for mange af os repræsenterer voksen- og pensionisttilværelsen en ny ungdomstid – med frihed, uafhængighed og et væld af muligheder." →

Ifølge Tine Fristrup er citatet et udtryk for en ungdommeliggørelse af alderdommen og dermed et forsøg på at etablere en anden måde at forstå det at være gammel på. I dag er de traditionelle livsaldre i opbrud. Menneskets livscyklus følger ikke længere en trappe, hvor man fra fødslen af bevæger sig opad, trin for trin, til man er midaldrende, og derefter går man ned ad trappen – og dør på samme trin, som man blev født.

”Det, der er ved at gøre sig gældende nu, er, at den her trappe fortsætter med at stige. Den falder aldrig. Og pludselig indtræder døden. Man kan sige, at det nye er, at vi lever os ihjel. Vi lever, til vi lige pludselig dør. Det er en livslang trappe, som kobler sig til et samfundsmæssigt oplysningsprojekt: Vi er på vej til at blive suveræne mennesker, som kan stå selv, men vi er hele tiden på vej,” siger Tine Fristrup og giver et historisk rids af denne udvikling:

Opgøret mod den klassiske livstrappe begynder i 1980’erne, hvor der kommer et nyt bud på, hvordan man kan forstå alderdom. På det tidspunkt begynder man at se aldring som et socialt og kulturelt fænomen, og det er et klart modstykke til den medicinske måde at forstå aldring på – nemlig som et kropsligt og kognitivt forfald. Dette skifte er blevet kaldt en ”kulturel vending”, for det åbner for flere måder at forstå aldring på.

”Inden for den medicinske forståelseshorisont har man forsøgt at lave alle mulige former for compensation for forfaldet ved for eksempel at fokusere på forebyggende indsatser. Det interessante ved denne ’kulturelle vending’ er, at man går fra at tænke geriatri – som medicinsk funderet – til at tænke gerontologi som en social og kulturel tilgang til at forstå aldring.”

Hvordan kan man undslippe, at ens krop forfalder, når man bliver gammel?

”Man kan være fræk og sige, at det er en social konstruktion. Man kan sige, at den medicinske dominans betyder, at man kan føle sig rask, men man gøres syg. Selv om jeg er 80 eller 90, kan jeg føle mig rask, også selv om jeg måske ikke er så godt gående eller har brug for en stok. Men i den situation, jeg befinder mig i, gør det ikke noget, hvis jeg samtidig føler mig rask og frisk.”

”Den ældres selvforhold er helt centralt. I det medicinske paradigme er det en fremmedbestemmelse: ’Det kan godt være, at du føler dig rask, men du er syg’. I en gerontopædagogik er udgangspunktet, at vi har med en person at gøre, der kan forholde sig til sig selv.”

Tine Fristrup peger dog på, at den sunde krop spiller en utrolig stor rolle for det stigende antal ældre, der søger udvikling. ”Fundamentet for at kunne være en aktiv ældre er motion. Det at være sund sætter sig igennem over alt andet. Sundhed er forudsætningen for, at man kan realisere sig selv.”

DE ÆLDRE OG OMVERDENEN

Det er ikke alle i omverdenen, der er begejstrede for, at ældre vil udvikle sig hele livet. Da en pensioneret herre for et par år siden begyndte at læse medicin på Københavns Universitet, vakte det ramaskrig, fordi han optog en plads for en ung studerende – og han gjorde det vel vidende, at han med stor sandsynlighed aldrig ville komme til at fungere som læge. På det seneste har der også været megen debat om folkeskolens brug af pensionerede lærere.

For selv om der er lærermangel på flere skoler, mener nogle, at de pensionerede lærere er for gamle til at undervise eleverne.

”Det er, fordi der stadig hersker en medicinsk diskurs, forstået på den måde at høj alder er lig med dalende kompetencer og lavere funktionsevne. Og det er lige præcis det, man forsøger at omgå, for eksempel hos Inspirum. De ældre begynder at diskutere indbyrdes, hvad det vil sige at være gammel. Man kan faktisk slet ikke se de ældre som en samlet gruppe, men som individer,” siger Tine Fristrup.

I forskningsprojektet vil Tine Fristrup og Marianne Eilsø Munksgaard blandt andet undersøge, hvordan ældre forstår det at blive gammel. ”Livsaldrene sætter en dagsorden for, hvordan man skal forstå sig selv. Og nu er der så flere bud – og det går ikke bare ned ad bakke for den aldrende,” siger Tine Fristrup. I medierne er billedet af de ældre ofte polariseret: Der er de svage gamle, som er dyre for samfundet og omtales som ”ældrebyrden”. Og så er der de ressourcerstærke gamle, som ofte kaldes ”det grå guld”. Dette splittede billede af de ældre har Charlotte Wien behandlet i sin ph.d.-afhandling ’Ældre billedet i medierne gennem 50 år’, som udkom i 2005. Tine Fristrup fortæller, at de ressourcerstærke gamle fylder mere og mere i mediebilledet og i reklameverdenen. ”De nye ældre er det store kommercielle potentiale. Man indretter mere og mere samfundet i forhold til den ældre målgruppe. Det er jo nogle købestærke ældre mennesker.”

Reklameverdenen har nu fået øjnene op for, at hvis man vil have fat i de rige 60+, må man også udvikle produkter til det ældre segment og bruge ikoner, som ældre kan identificere sig med. For nylig indgik kosmetikfirmaet L’Oréal en kontrakt med den 68-årige skuespiller og forhenværende fitness-dronning Jane Fonda om, at hun fremover skal repræsentere L’Oréal’s serie Age Re-Perfect, som henvender sig til et modent publikum. Da samarbejdet løb af stablen i april 2006, udtalte Youcef Nabi, international direktør for L’Oréal Paris: ”Samarbejdet mellem L’Oréal Paris og Jane Fonda er en stor begivenhed på mange måder. Vi er det første store mærke, som giver et ”ansigt” til en kvinde over 60 år, som har til hensigt at starte livet på ny. Hvorfor skulle disse kvinder ikke have en hudplejeserie designet specielt til dem? Deres psykologi og behov er anderledes i forhold til yngre kvinders!”

Men den kommercielle interesse stopper ikke ved reklamerne og markedsføringen. Ældre kender også bedst selv deres behov. I Australien er man gået så langt som til at etablere et ministerium, der kan hjælpe private og offentlige virksomheder med at udvikle produkter og services over for ældre. Hos Inspirum arbejder man på at skabe dialog mellem 50+-markedet og virksomheder. For eksempel har Inspirum indgået et samarbejde med undertøjsfirmaet Hammerthor om at udvikle en ny kollektion undertøj, der er skræddersyet til aktive ældre. Og for nylig sendte Inspirum oplægget ’En Ny Tids Alder – for samfund og virksomheder’ til erhvervsminister Bendt Bendtsen for at gøre opmærksom på de muligheder, der er i den nye generation af ældre.

De energiske 60+ præger altså medie- og reklamebilledet aktivt og samarbejder med virksomheder om at udvikle produkter og services målrettet dem selv. Det store spørgsmål er, hvad det

kommer til at betyde for uddannelsessystemet, at en voksende mængde af ældre vil tilegne sig viden og nye kompetencer, men med helt andre formål end yngre. For i modsætning til de yngre generationer sker læringen ikke med henblik på at gøre sig arbejdsduelig. Læringen er drevet af lyst.

LYSTENS PÆDAGOGIK

"Vi har med nogle mennesker at gøre, der vil lære af lyst. Det bryder med, at vi har en forestilling om, at for at lære noget nyt må det gøre ondt. Pædagogik er et forhold mellem lyst og ulyst. Du må gøre noget, som er ulystfuldt, for at det senere kan blive lystfuldt. Det gør ondt at lære at cykle, men det er nødvendigt, at du falder mange gange, for at du senere hen kan køre derudad. Udfordringen nu er, at de ældre, i kraft af at de er uafhængige af arbejdsmarkedet, ikke nødvendigvis vil indgå i en læringssammenhæng, der gør ondt," siger Tine Fristrup. Hun nævner, at i undervisningsforløb kan den ældre være bevidst om, at han eller hun kan protestere imod selve undervisningen, for de ser uddannelse som et servicetilbud.

"Man kan forestille sig, at der sidder en flok ældre mennesker på Folkeuniversitetet, og når de så er utilfredse med undervisningen, så rejser de sig op og går. For de har ikke brug for eksamensbeviset. De vil inspireres, og hvis undervisningen ikke er inspirerende, kan de protestere ved at forlade lokalet."

Det er dog ikke Folkeuniversitetet eller auditoriet, som bliver gerontopædagogikkens højsæde. Den vil nok snarere folde sig ud i kulturelle og uformelle rum som kunstmuseet, bussen og

biblioteket. Men når nu læringen er drevet af lyst, hvordan vil de ældre så lære?

"Johan Fjord Jensen har sagt, at de unge skal lære det som noget nyt, men de gamle skal lære det på ny. Pædagogikken til ældre skal mere end bare åbne for kognitive dimensioner. Det er snarere en æstetisk og sanselig pædagogik, der er brug for. De dannelsesrejser, som for eksempel Elderhostel tilbyder, er næroplevelser. Det er her og nu, det er nærvær, det er hands on. Det er kort sagt meget mere sanseligt," siger Tine Fristrup. Og det er det, gerontopædagogik i høj grad er: en lystens og sanselighedens pædagogik. ■

Af Camilla Mehlsen
cme@dpu.dk

TINE FRISTRUP

Ph.d. og adjunkt ved Institut for Pædagogisk Sociologi, DPU. Forsker i problemstillinger inden for det special- og socialpædagogiske felt med fokus på, hvordan moderniseringsprocesser ændrer vores kategoriale konstruktioner af normalitet og afvigelse. Er tilknyttet forskningsprogrammet i Socialanalytisk Samtidsdiagnose med henblik på at varetage opbygningen af gerontopædagogiske kompetencer ved DPU.

www

www.dpu.dk/om/tifr

FRA FORFALD TIL UDVIKLING

I Vesten har der i mange århundreder hersket en medicinsk forståelse af det at blive gammel. Tilgangen kaldes 'defekt-modellen', fordi aldrig ses som defekt, reduktion og forfald, såvel socialt, kropsligt som psykisk. I det 20. århundrede udvikles 'disengagement-teorien', der ser aldrig som en gensidig tilbagetrækning mellem individ og samfund: Samfundet reducerer antallet af roller til den ældre, der samtidig også trækker sig tilbage fra den ydre verden. I de sidste årtier er der imidlertid sket en "kulturel vending", og en tredje tilgang har meldt sig på banen, nemlig at aldrig også er udvikling. Denne tilgang går under betegnelser som "den tredje alder" og "gerontologi".

GERIATRI: MEDICINSK FORSTÅELSE

Aldring er:

- en biologisk proces
- forfald
- afvikling
- risiko

Aldring handler om:

- at udsætte døden
- dalende kompetencer
- faldende funktionsduelighed
- "ældrebyrde"

ÆLDREBOOM

Antallet af ældre stiger hvert år, og de ældre bliver endnu ældre – og mere købekraftige. Ifølge en undersøgelse af netværket Inspirum udgør mennesker over 50 år 31 procent af befolkningen, men står for 43 procent af forbruget, og det tal vokser.

2006: 823.027 mennesker på 65 år eller derover

2050: 1.334.695 mennesker på 65 år eller derover

2006: 680 mennesker over 100 år

2050: 10.911 mennesker over 100 år

GERONTOLOGI: SOCIAL-KULTUREL FORSTÅELSE

Aldring er:

- en social proces
- muligheder
- udvikling
- chance

Aldring handler om:

- at gribe livet
- livslang læring
- livsduelighed
- "ældrestyrke"

Overblik i informationsstrømmen

Selv om mængden af pædagogisk forskning er mere omfattende end nogensinde, er det fortsat umuligt at finde svar på selv simple spørgsmål. Et dansk clearinghouse i uddannelsesforskning skal pege på den bedste aktuelle viden og give anbefalinger til det pædagogiske felt.

* Det er kun lige begyndt. Der står stadig flyttekasser på gulvet, og de hvide skråvægge venter på at blive udsmykket. Møblelementet består indtil videre blot af et lille sofahjørne og et skrivebord. Men den er god nok. I lokalerne over Danmarks Pædagogiske Bibliotek på DPU er professor Sven Erik Nordenbo netop blevet ansat til at lede et nyt clearinghouse i uddannelsesforskning.

Indtil nu har Sven Erik Nordenbo ikke haft tid til at sætte sit personlige fingeraftryk på kontoromgivelserne, men det nye clearinghouse for uddannelsesforskning kommer uden tvivl til at præge dansk pædagogik. Enheden får til opgave at indsamle forskning inden for udvalgte områder og på den baggrund præsentere beslutningstagere, forskere, udviklere og praktikere for den aktuelt bedste viden.

BEDRE SAMSPIL

Et aktuelt dansk eksempel kunne være betydningen af projektarbejde, som har været i modvind på grund af nye regler fra den danske regering, fortæller Sven Erik Nordenbo.

”Også spørgsmål om tosprogede elever i gymnasiet, gavnigheden af tidlig skolestart og kvaliteten af skoler vurderet ud fra deres størrelse, er nærliggende temaer,” siger Sven Erik Nordenbo, der forklarer, at en clearing kan føre til forskellige resultater. Det kan være en præsentation af den bedst mulige viden inden for et bestemt problemfelt.

Konklusionen af clearingen kan også være, at man ikke ved nok på området – eller at det, man troede var rigtigt, viser sig at være forkert. ”Den kan også vise, at de ting, vi gør, faktisk virker, uden at vi helt har forstået hvordan og i hvilke sammenhænge,” siger Sven Erik Nordenbo.

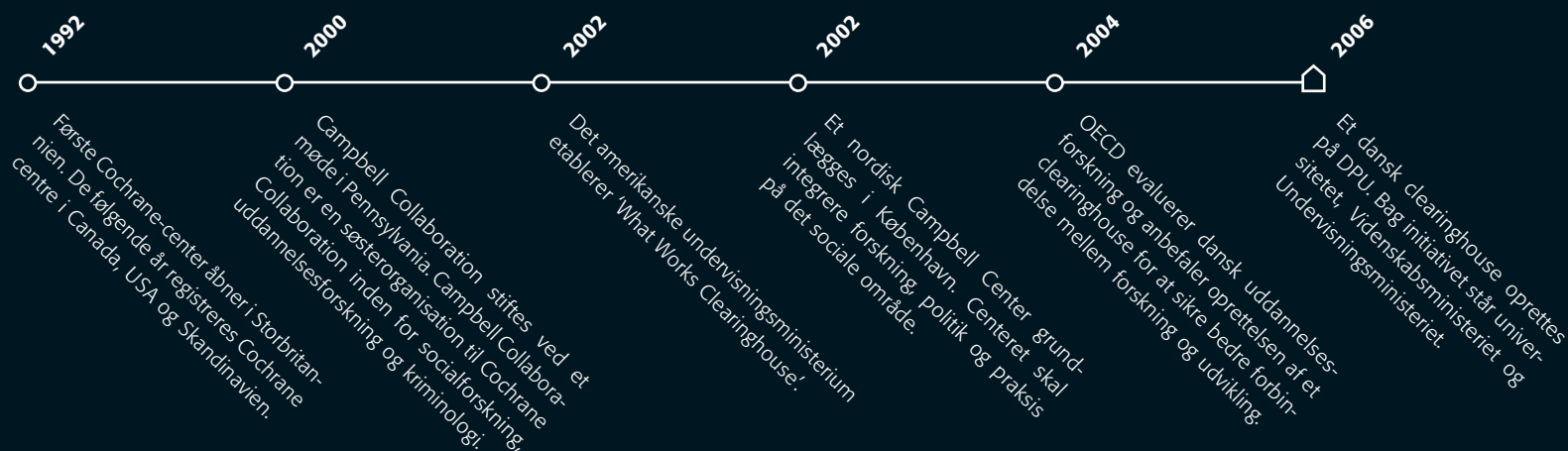
Det nye clearinghouse for uddannelsesforskning er oprettet, efter at OECD i en evaluering i 2004 efterlyste mere samspil mellem dansk uddannelsesforskning og anvendelse af forskningens resultater. Inden for det pædagogiske område kendes systemet især fra angelsaksiske lande som Storbritannien, USA og New Zealand. Bortset fra clearinghouses i Storbritannien er det danske clearinghouse i uddannelsesforskning det første af sin slags i Europa.

IND TIL KERNEN

En af de største faglige udfordringer for et clearinghouse er at trække evidens ud af undersøgelser foretaget på forskellige metodiske grundlag, i forskellige kontekster, på forskellige tidspunkter og af forskere med forskellige personlige holdninger. Med andre ord en øvelse, der går ud på at udskille geografisk, kulturel, metodisk og personlig bias.

”Når man fungerer som forsker, er man også advokat for en bestemt metode eller perspektiv, og dermed får man formentlig en form for bias i sin tilgang, som ikke kan undgås helt. Et

SEKS TRIN DER FØRTE TIL ET DANSK CLEARINGHOUSE

clearinghouse kan være med til at fokusere på betydningen af forskellige tilgange og dermed styrke opmærksomheden om de ting, der styrer forskningen. Jeg håber, at vi kan være med til at bevæge forskningen i retninger, hvor man er mere opmærksom på at skabe syntese, så man kan opnå en mere sammenhængende forståelse," siger Sven Erik Nordenbo.

SOM SHERLOCK HOLMES

Sammenligner man det pædagogiske område med andre områder, findes der for eksempel inden for lægevidenskaben en klar metodisk rangstige, hvor store, kvantitative undersøgelser baseret på blindtestforsøg tæller mest, og kvalitativ forskning tæller mindst. Spørgsmålet er, hvilken vægt kvalitativ pædagogisk forskning skal tillægges. Er casestudier, kvalitative interviews og observationer med til at belyse fænomener, som store kvantitative undersøgelser er blinde for? Eller er kvalitative undersøgelser så specifikke, at resultaterne ikke kan generaliseres til brug for et clearinghouse?

Sven Erik Nordenbo siger, at kvantitative undersøgelser som regel har til formål at klarlægge, hvorvidt der er en sammenhæng mellem en indsats og en virkning. Kvalitativ forskning søger at beskrive den virkelighed, man undersøger, og kan dermed være med til at forklare, hvorfor der er en sammenhæng mellem indsats og virkning. "Vores clearinghouse er et frontforskningsprojekt, og vi ved endnu ikke, i hvilket omfang 'bløde' kvalitative forskningsmetoder kommer til at indgå. Vi er blandt de første i Europa, så vi kan ikke trække på andres erfaringer på dette punkt," siger Sven Erik Nordenbo.

Målsætningen er dog at benytte sig af forskellige metoder for at få et fuldt billede af den pædagogiske virkelighed. "Man kan sammenligne det med Sherlock Holmes, der benytter sig af forskellige iagttagelser, når han ud fra en varieret samling af evidenser slutter sig til noget, der tilsammen peger i en bestemt retning – på den skyldige."

"Det er nærliggende at undersøge kvaliteten af skoler vurderet ud fra deres størrelse"

OPDRAGSGIVERE OG MODTAGERE

Det forventes, at især ministerier, organisationer og andre offentlige institutioner bliver opdragsgivere for det nye clearinghouse. I modtagerledet er det oplagt at pege på politikere som en naturlig målgruppe, fordi et clearinghouse kan danne grundlag for, at ny lovgivning så vidt muligt baseres på evidens. Andre oplagte målgrupper er lærer- og pædagoguddannelserne, siger Sven Erik Nordenbo.

"I dag bliver kommende lærere og pædagoger præsenteret for sammenhænge inden for den pædagogiske forskning, som kunne underbygges bedre. Vi vil gerne bidrage til, at de studerende bliver undervist i, hvad man faktisk ved – og det gælder også indsigt i områdets kompleksitet. Kompleksitet kan jo også klare sig ved at systematisere og rangordne de forskellige faktoreres orden." ■

Af Jakob Albrecht
jaal@dpu.dk

SVEN ERIK NORDENBO

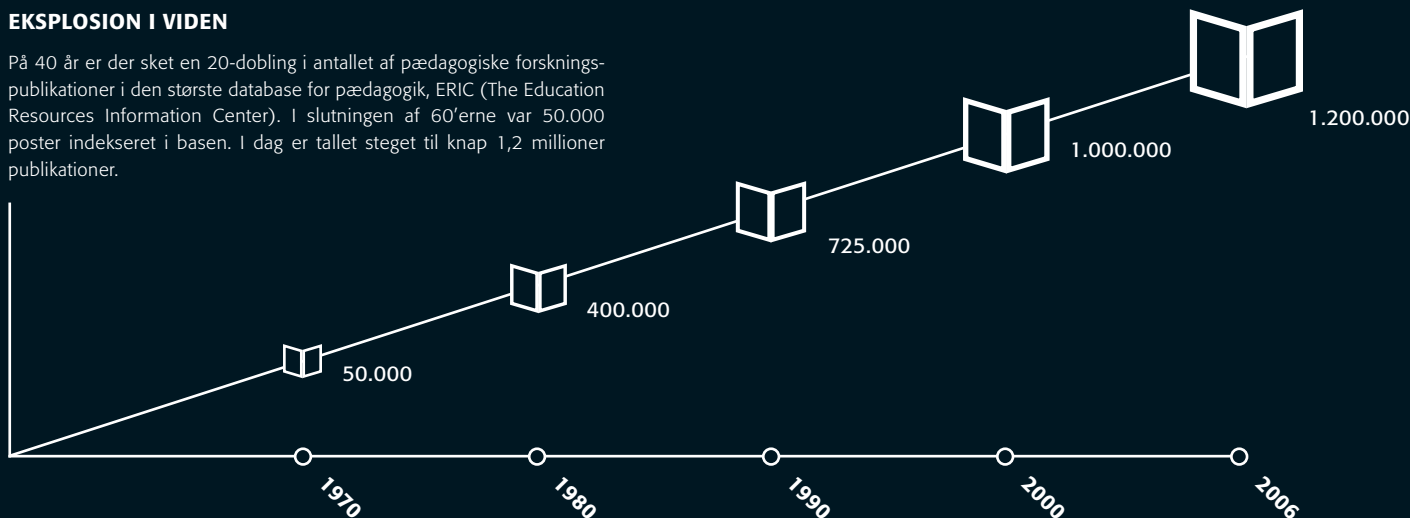
Professor, Learning Lab Denmark, Danmarks Pædagogiske Universitet. Lektor i almen pædagogik ved Københavns Universitet, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling fra 1980-2005.

www

www.dpu.dk/om/sen

EKSPLOSION I VIDEN

På 40 år er der sket en 20-dobling i antallet af pædagogiske forskningspublikationer i den største database for pædagogik, ERIC (The Education Resources Information Center). I slutningen af 60'erne var 50.000 poster indekseret i basen. I dag er tallet steget til knap 1,2 millioner publikationer.

Per 1. januar 2007 træder fusioner af kommuner, uddannelses- og forskningsinstitutioner i kraft og præger arbejdslivet for cirka 1 million offentligt ansatte. Direktør og adjungeret professor Lars Goldschmidt fortæller her, hvordan ledelsen kan optimere et fusionsforløb ved at udvise en forsvarlig begejstring.

Fusionsledere skal begejstre

* To tredjedele af alle fusioner er fiaskoer – i hvert fald målt i forhold til de indledende forventninger til dem. Midt i landsdækkende fusioner af kommuner, uddannelses- og forskningsinstitutioner står offentligt ansatte ledere med en krise i hænderne. Set fra mange medarbejderes stol handler fusioner om risikoen for at miste arbejde, blive overført til nye funktioner og andre steder. Derfor kan fusioner opleves som et kriseforløb, og det kræver en særlig ledelsesindsats, lyder det fra Lars Goldschmidt, der er direktør for Foreningen af Rådgivende Ingeniører og adjungeret professor ved Copenhagen Business School.

“En fusion indeholder som første fase en tabskrise. Når du som leder fortæller medarbejdere, at en fusion skal ske, får de først et chok. Derefter går der et stykke tid, før dybden af tabet går op for folk. Hvis fusionen indeholder en fase med afviklingsdrift, så har du endda at gøre med en tabskrise på et meget højt belastningsniveau. For der er rigtig meget, der skal siges farvel til. Du siger farvel til et sted, arbejdsrutiner og kollegaer. Og det gør dig naturligt nok ked af det. Samtidig lever du i usikkerhed i forhold til fremtiden. Alt sammen tegn på en livskrise,” siger Lars Goldschmidt.

FANTASTISK FINALE

Sammen med professor Ole Fogh Kirkeby har Lars Goldschmidt skrevet bogen ‘Fusionsledelse i det offentlige – en huspostil for strukturreformens ledere’. Bogen er aktuel for alle landets kommuner, de fleste universiteter og Centre for Videregående Uddannelse. Alle står de midt i fusioner, som træder i kraft per 1. januar 2007. I bogen argumenterer Fogh Kirkeby og Goldschmidt for, at fusioner bør ledes af begejstrede ledere.

“Det er muligt at være begejstret under hårde fusionsbetingelser. Men det kræver ledere, som får fortalt en krisehistorie, der giver plads til, at det ikke er underligt, at krisen gør ondt. Når det er på plads, så kan en kilde til begejstring være idéen om at gøre afviklingen af en virksomhed til en fantastisk finale. Folk er selvfølgelig bekymrede for deres fremtid, men det er i virkeligheden evnen til at tage følelsen af sorg til sig og så slippe den igen, der er afgørende. Det handler for eksempel om at kunne sige: ‘Jeg sidder stadig sammen med min gode kollega, som jeg sætter pris på, og vi kan stadig gøre noget godt.’ Ledere skal søge efter svar på, hvordan de organiserer en afvikling, som er bedre end den, man har onde drømme om. De skal finde svar på, hvilke betingelser der skal opfyldes for, at ledere og medarbejdere kan sige, at de har behandlet hinanden ordentligt i en afviklingsfase. Dybest set handler det også om,

hvilken historie lederen gerne vil kunne skrive om sig selv,” siger Lars Goldschmidt.

FORFØRELSE OG SMERTE

Ole Fogh Kirkeby og Lars Goldschmidt foreskriver i deres bog, at en leder skal udøve en bemyndigende begejstring. Det er en vanskelig balanceakt. Begejstring er nemlig en frisættende, opslugende og hensynsløs tilstand. Derfor er deres bud på en forsvarlig brug af begejstring, at den afhænger af en refleksiv distance til begejstringen. Er det ikke tilfældet, så risikerer begejstring at forføre på hensynsløs vis.

Lars Goldschmidt fortæller, at begejstring er smerteundertrykkende og konsensusdrivende. “Begejstring kan få mennesker til at påtage sig opgaver, som de slider sig ihjel på og til at overhøre kritik. For at imødegå denne mangel på følsomhed over for smerte og kritik er ledere nødt til at etablere en refleksiv distance til begejstringen. Og den refleksive distances magtbase skal være stærk nok til, at begejstringen ikke bruser over. Det sker ved at iscenesætte fusionsforløbet, så det er muligt at spørge, om og hvordan det er klogt at være med: “Er det rimeligt, at jeg de næste tre måneder arbejder 60 timer om ugen for at få det her til at virke, eller kommer jeg til at svigte mine børn?”

“Som leder af fusioner er det vigtigt at skabe et klima, som løbende får organiseret en samtale om begejstringens begrænsninger. Med den ene del af vores opmærksomhed kan vi så lade os rive med af begejstringen, og med den anden del af bevidstheden kan vi se, at det er det, vi gør. Dermed får vi også taget stilling til, at vi fortsætter med arbejdet, da vi hellere vil arbejde i en begejstret tilstand end en ubegejstret,” siger Lars Goldschmidt.

Hvad gør man, hvis ledere og medarbejdere ikke udstråler begejstring i en afviklingsperiode?

“Hvis en leder ikke kan finde ud af at fortælle en fusionshistorie, der har potentiale til at begejstre medarbejderne, bør han ikke stå med ansvaret for en fusion.”

Men skal medarbejderne også gå af, hvis de ikke lader sig rive med af begejstring?

“Ligesom lederen skal medarbejderne opføre sig ordentligt. Det er fair nok, at man ikke vil eller kan lade sig rive med af begejstringen. Det kan der være mange forståelige grunde til. Det er som sagt fair nok at være vred og deprimeret – og at skælde ud, men det er ikke i orden at blive ved. Du kan selvfølgelig ikke feste og fyre på samme tid. Men at belaste sine kollegaer ud over det rimelige med sin mangel på evne til →

”Der er et enormt læringspotentialer i mødet med andre. Rigdommen i mødet med andre er en af de væsentlige kilder til begejstring”

at komme videre – det er ikke i orden. Fusioner er svære, men der må udvises en vis disciplin. Heldigvis er der mennesker, som selv i mørke situationer og på besynderlige betingelser giver den en skalle. Og det er væsentligt sjovere end at sidde og sukke.”

FORELSKET I FUSIONER

Krise er en betegnelse for et afgørende vendepunkt i et forløb. Og en fusion kan deles op i et negativt og positivt kriseforløb. Ved siden af tabskrisen, som mange offentligt ansatte ude i kommunerne mærker til, har de fleste efter endt juleferie en slags forelskelseskriser til gode. I hvert fald hvis de har en karismatisk leder.

Francesco Alberoni beskriver i bogen 'Forelskelse og kærlighed', hvordan et karismatisk lederskab kan få økonomiske bekymringer til at vige pladsen for troens og idealernes frie udfoldelse. For et liv i begejstring og lidenskab. Reaktionen som sociologen Max Weber tilskriver lederens egenskaber. Og det er ifølge Alberoni forkert. Weber begår den fejl, som vi alle begår, når vi er forelskede: At give den elskedes egenskaber æren for den ekstraordinære tilstand, vi befinder os i. Den person, vi elsker, er imidlertid ikke forskellig fra andre, ligesom vi heller ikke selv er det. Det er den type forhold, som er etableret mellem os og den, vi elsker, den ekstraordinære tilstand, som gør den elskede anderledes og usædvanlig. Og dybest set den, som gør begge parter anderledes og usædvanlige.

Kan man forelske sig i en fusion?

”Ja, den anden fase af fusionen – mødet mellem de fusionerede organisationer – kan også orkestreres som en positiv krise. Ligesom forelskelsen mener jeg, at det er muligt at gennemføre mødet mellem to tidligere selvstændige organisationers medarbejdere som en begejstringsproces med utrolige oplevelser. Alene begejstringen for de andres anderledeshed er vigtig. Der er et enormt læringspotentialer i mødet med andre. Rigdommen i mødet med andre er en af de væsentlige kilder til begejstring,” siger Lars Goldschmidt.

”Forelskelsen udsættes som regel efter nogen tid for en realitetstest, der viser, om man er forelsket i sin forelskelse eller i den virkelige anden. På lignende vis må ledere af fusioner finde ud af, om de er i stand til selv at gribes af – og gribe andre med – begejstring for det reale potentialer i fusionen. Det afhænger af den betydning, lederen lægger i det, han beskæftiger sig med. Målet har stor værdi, processen ligeså, men det vigtigste er, at lederen oplever, at han gør en forskel i forhold til målet

og processen. Som leder er det vigtigste at iscenesætte sig på en måde, så virkeligheden er den, han beskriver. Og det kræver evnen til at begejstre.”

BEGEJSTRING UDEN BEDRAG

Ifølge Lars Goldschmidt kan lederen også bruge sin evne til begejstring til at vurdere projektet. ”Hvis lederen er rimelig følsom over for, om han kan begejstre folk eller ej, så kan han også fornemme, om han har fat i et dårligt projekt. Kan han ikke begejstre for en idé, er der formentlig noget galt med den,” pointerer Lars Goldschmidt.

Han udpeger universitetsfusioner som et eksempel på et projekt, der stiller store krav til begejstringen. ”Præmissen, at universitetsfusionerne skal være udgiftsneutrale for staten, er en udfordring for den reflektive begejstring. For det er åbenbart, at universitetsfusioner ikke kan laves uden økonomiske konsekvenser. Enhver fusionsproces er meget dyr. Så hvis staten ikke betaler, må der ske besparelser på universiteterne. At påstå noget andet vil være bedrag.”

Lader folk sig bedrage af begejstring? ”Ja, til dels. Begejstringen ikke alene en følelse, men et håndværk og en strategisk overbevisningsfaktor for en ledelse. Det betyder også, at begejstring kan blive en uhyggelig substitut for viden, saglighed og logik i hænderne på uredelige ledere. Der findes illegitime forførelser, og der findes livstræt rationel forsigtighed. Fusioner drejer sig om en ordentlig udfoldelse af begejstringen med respekt for dens skyggesider,” siger Lars Goldschmidt. ■

Af Claus Holm
clho@dpu.dk

LARS GOLDSCHMIDT

Kemiingeniør, ph.d. og adjungeret professor ved Handelshøjskolen i København, CBS. Direktør for Foreningen af Rådgivende Ingeniører og tilknyttet Center for Virksomhedsudvikling og Ledelsesteknologi, hvor han forsker i ledelse af professionelle. Har lang praktisk erfaring med ledelse, blandt andet fra Mærsk Olie og GAS og Dansk Handel og Service.

www

www.cbs.dk/staff/lars_goldschmidt

FORTÆLLINGEN SOM DOKUMENTATIONS- OG EVALUERINGSMETODE

Stig Broström og Thorleif Frækjær

Der redegøres for fortællingen som en dokumentations- og evalueringsmetode af såvel den pædagogiske praksis som det enkelte barns læring og udvikling. Med eksempler på konkrete fortællinger fra praksis vises, hvordan man kan bruge fortællingerne i lyset af en didaktisk tilgang.

KROGHS FORLAG

PÆDAGOGISK FILOSOFI SOM REFLEKTERET OMGANG MED PÆDAGOGISKE ANTINOMIER

Alexander von Oettingen

Bogen forsøger at præcisere, hvad pædagogisk filosofi egentlig er. Grundtesen er, at pædagogisk filosofi er reflekteret omgang med pædagogiske antinomier, det vil sige uophævelige modsætninger. På grund af deres antinomiske karakter har pædagogiske problemstillinger altid et filosofisk perspektiv og behøver derfor en pædagogisk-filosofisk refleksion.

KLIM

FORÆLDRE INDEFRA

Daniel J. Siegel og Mary Hartzell

Denne bog viser, hvordan man kan arbejde med at opnå en større selvforståelse til gavn for sine børn og sig selv. Den kommer ind på, hvordan vi husker, fornemmer, føler, kommunikerer, knytter os til hinanden, misforstår og forstår hinanden og taler med vores børn om, hvad de oplever.

AKADEMISK FORLAG

RELATIONER I SKOLEN

Tom Richie (red.)

Antologiens omdrejningspunkt er relationers rolle for liv og læring i skolen. Artiklerne sætter fokus på en række centrale temaer, herunder lærerens kompetencer og relationelle perspektiver på læring. Der inddrages forskellige kulturelle, samfundsmæssige og kritiske perspektiver på relationstemaet og dets betydning for skolen.

BILLESØ & BALTZER

KVALITATIVE ANALYSER

Merete Watt Boolsen

Bogen forklarer de fire fundamentale trin i forskningsprocessen: At formulere sit problem, at planlægge sin undersøgelse, at indsamle og konstruere data og endelig at analysere, vurdere og konkludere på undersøgelsen. Der beskrives en række konkrete kvalitative analyseteknikker; bl.a. grounded theory, argumentationsanalyse, diskursanalyse og analyse ved hjælp af computere.

HANS REITZELS FORLAG

SOCIAL KAPITAL

Gert Tinggaard Svendsen og Gunnar Lind Haase Svendsen

Den første danske introduktion til begrebet social kapital, der får stadig mere international opmærksomhed inden for især samfundsvidenskaberne. Bogen gennemgår de forskellige teoretiske tilgange til feltet og argumenterer for, at social kapital skal betragtes som en afgørende produktionsfaktor i det danske samfund.

HANS REITZELS FORLAG

DEN MUNDTLIGE FORTÆLLING I SKOLEN

Birte Eskelund og Emilie Eskelund Larsen

Bogen definerer den mundtlige fortællings genrer, belyser fortælletraditionen i et historisk perspektiv og giver fagdidaktiske og praktiske bud på, hvordan man kan arbejde med den mundtlige fortælling i skolen til støtte for elevernes identitetsdannelse.

GYLDENDAL

PÅ SPORET AF DEN RUMMELIGE SKOLE

Bodil Kjær Nielsen

Hvorfor skal skolen være rummelig? Hvilke udfordringer står skolen over for? Ud fra disse spørgsmål diskuterer bogen, hvordan et moderne dannelsessyn kan udfordre samspelet mellem specialpædagogikken og almenpædagogikken og derved perspektivere diskussionen om rummelighed i folkeskolen.

FORLAGET PUC

VI HAR ALDRIG VÆRET MODERNE

Bruno Latour

En analyse af paradokserne i det moderne, oplyste projekts distinktioner mellem naturvidenskab, humaniora og samfundsvidenskab og et forsvar for en tænkning, der er hybrid og kompleks som verden selv.

HANS REITZELS FORLAG

BØRNELITTERATUR – EN GRUNDBOG

Torben Weinreich

Bogen giver en kortfattet oversigt over det danske børnelitterære felt. I fire hovedkapitler præsenteres børnelitteraturens egenart og æstetik, børnelitteraturens rolle i skole og samfund samt et vue over den litteraturhistoriske udvikling af børnelitteraturen fra 1500-tallet til år 2000.

HØST & SØN

INTERKULTUREL PÆDAGOGIK

Christian Horst (red.)

Ud fra de seneste forskningsresultater belyses de udfordringer, det danske uddannelsessystem i grunduddannelserne står over for i relation til mødet mellem flere sprog og kulturer.

KROGHS FORLAG

FRA KONFLIKT TIL DIALOG I SKOLEN

Nina Raaschou

Bogen omhandler konflikthåndteringsmetoden mediation og viser, hvordan mediation eller mægling kan bruges i skolen både af lærere og elever. Forfatteren redegør også for andre metoder til fremme af et bedre samarbejds miljø i klassen, f.eks. aktiv lytning, girafsprag, cirkelsamtale og forumspil.

KROGHS FORLAG

GYMNASIERNES TILTAG FOR TOSPROGEDE ELEVER

Evalueringen har undersøgt, hvilke konkrete tiltag ni forskellige gymnasieskoler (stx, hhx og htx) sætter i værk for at støtte de tosprogede elever, så de kommer succesfuldt gennem uddannelsen.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

SAMFUNDETS UDDANNELSESSYSTEM

Niklas Luhmann

Handler skolegang om almen dannelse og opdragelse eller om hård faglig viden? "Begge dele," svarer Niklas Luhmann, der her gør en række usentimentale iagttagelser af den pædagogiske verden, dens selvforståelse og dens funktion i samfundet.

HANS REITZELS FORLAG

UDKAST TIL EN SELVANALYSE

Pierre Bourdieu

Bourdieu's intellektuelle testamente, hvor han gør sig selv til genstand for sociologisk refleksion og skildrer det, han kalder sit "videnskabelige amokløb" op igennem efterkrigstidens akademiske felt, hvor hans sociale baggrund og anderledes uddannelsesforløb skilte ham ud fra mængden.

HANS REITZELS FORLAG

GRÆNSEFÆLLESSKABER

Line Lerche Mørck

Med udgangspunkt i det "vilde" københavnske socialarbejds miljø illustrerer bogen, hvordan man gennem fælles projekter på tværs af etniske og sociale forskelle kan skabe såkaldte grænsefællesskaber, som kan medvirke til læring og overskridelse af marginalisering.

ROSKILDE UNIVERSITETSFORLAG

VIDENSKABSTEORI – EN GRUNDBOG TIL DE PÆDAGOGISKE FAG

Kirsten Hyldgaard

Pædagogisk forskning og teori er et resultat af almene konflikter i 1900-tallets videnskabsteori. Bogen skaber et grundlag for at kunne genkende og diskutere de videnskabsteoretiske problemstillinger i pædagogikken. Forfatteren behandler forskellige videnskabelige traditioner og emner som historicitet, sprog, diskursbegrebet og det ubevidste.

ROSKILDE UNIVERSITETSFORLAG

FORFØRELSSENS

Coachbølgen skyller ind over erhvervslivet og uddannelsessystemet båret af en spirituel dybde og forretningsmæssig pondus. Er det gensyn med 60'ernes lyserøde drømme eller snarere en ny form for undertrykkelse? Hvad gør coaching ved os? Erhvervs-ph.d.-studerende og filosof Kim Gørtz finder svar på International Coach Federations årlige konference i St. Louis.

* "We are family..." Tonerne fra et velkendt disco-drøn af Sister Sledge runger i teatersalen på den årlige internationale coaching-konference i St. Louis, USA. Det runger i salen, fordi 1300 coaches står op og nærmest skråler med på omkvædet, samtidig med at en skov af arme svinger i én fælles bølge fra side til side. Men det runger også indeni, selvom klangen her er lidt anderledes. Hvad er det egentlig, jeg er en del af? Eller: Hvad er det, verden gennemgående er i gang med at blive dybt involveret i? Sagde jeg "verden"? Lad os sige den del af verden, hvor den globale økonomi har medført en overflodskløft uden lige, hvor afstanden mellem den stigende velstands-kurve og den stationære tilfredsheds-linje bliver stadig større. I denne kløft danser coach-branchen til musik, der formentlig ikke var den toneangivende i den periode, hvor for eksempel General Motors hævlede et underskud af på 10 milliarder om året. Så meget pink – så meget lyserødt. Er 60'erne virkelig blevet revitaliseret – nu uden pandebånd og langt Lennon-hår; uden egentlig "peace, love & harmony"?

Coach-bevægelsen bæres videre frem gennem den globale økonomis herskende kanaler med en spirituel dybde og forretningsorienteret pondus; med et grundlæggende håb om og en uomtvistelig tro på en bedre verden. Lige så spredt og heterogent; lige så samlet og homogent ruller coach-bølgen videre ind i det 21. århundrede. Men med en mindre twist, nemlig med et brændende ønske om at kunne tjene kassen på et fælles værensanliggende: produktion af mulighed, liv og mening.

"Host the disappearing of old structures and habits," lyder opfordringen fra den twist, som giver det lyserøde et nærmest metalisk skær. Kapitalen har fostret realiseringen af en hybrid mellem en Sokrates og en rigtig græsk pædagog, der nærmest som en anden visdomskyndig slave tager mig i hånden til det sted, hvor jeg dannes. Og for en hvilken som helst socialkonstruktivistisk akademiker er drømmen endda smukkere; her bevidnes nemlig opløsningen af den sproglige segmentering som følge af den accelererende singulære meningsproduktion. Der er derfor intet

forunderligt i, at kvantetænkning og neoliberal ideologi gennemskærer hinanden i dette transversale vejkræds, hvor man snart ikke ved, om coaching handler om transcendens eller frigørelse af begær; om coaching er et spørgsmål om overskridelse af det, der gror imellem mennesker; om ukrudtet; om overfloden. Eller om det grundlæggende er en lektion i moral eller et spørgsmål om mentale rettelser.

I coaching-fænomenet bevidner vi i dag en vækst, hvor alle mulige formationer finder sammen. Diagnosen ligger derfor lige for: Coaching drejer sig om den model, der hele tiden bygges op og brydes ned, og om processen, der hele tiden forlænges, afbrydes og går i gang igen. Herved bevidner vi kapitalens ypperligste produktion, nemlig den skizofrene struktur, som aldrig hænger sammen, men snarere bevæger sig via brud og inkonsistens. Konsekvensen heraf er i en og samme bevægelse absolut nedslående, fordi hver gang en mangfoldighed fanges i en struktur, kompenseres der for dens vækst ved en reduktion i antallet af kombinationslove. Både socialkonstruktivister – eller skal vi ikke snarere betegne dem som socialkonstruktionister – og neoliberale vækstdyrkere går her sammen i fryd og gammen omkring denne realisering af den ultimative forening mellem sprog og økonomi. Fordi vi har muligheden for via coaching at søge ind i sproget som en heterogen realitet. Netop denne mulighed forudsættes af en branche i høj økonomisk vækst (hvor udbuddet af coach-produkter stiger, samtidig med at nye ord tillægges 'coaching'). Fra dette perspektiv er det ligefrem sørgeligt – i udviklingens tegn både hvad angår den økonomiske og den menneskelige – når "coaching" tilsigtes at blive fastlagt som noget bestemt via et dominerende sprogs magtovertagelse.

Det håb, der bar 700 ikke-amerikanere hjem fra St. Louis, var det præcise udtryk for en drøm om at decentrere begrebet coaching og dreje det ud i andre dimensioner; kræve analysen og forståelsen ind og ud gennem andre registre end de herskende. Og alle socialkonstruktionister ved eller erindrer måske, at et sprog aldrig

MAGT

lukker sig omkring sig selv. Det kan det kun gøre som en følge af afmagt. Således er coaching egentlig et praktisk, økonomisk genereret, variabelt mangfoldighedsprojekt, i hvis meningsfelt der kun er linjer. Og som alle socialkonstruktionister – på lige linje – også er klar over, optræder en mangfoldighed straks som en enhed, når en bestemt betydningskomponent tager magten i en mangfoldighed og dermed i et mulighedsfelt.

Gilles Deleuze ville opfordre til at eksplodere segmentlinjen via en flugtlinje, selv om der altid er en risiko for, at man i brudet eller flugtlinjen genfinder organiseringer, som restratificerer det hele, formationer, som igen giver en betydningskomponent magten, tilskrivninger, som gendanner et subjekt. Som en anden kærlighedens Kawasaki gælder det derfor om at udvikle evolutionens mulighed via arbejdet i det heterogene. I den forstand skal coaching ikke efterligne noget eller reproducere noget. Coaching skal male verden i sin egen farve. Coaching skal vel i bedste fald forblive usynlig og som en forførelsens magt annullere produktionens magt, det vil sige udligne den mandlige værensmodus, der, ifølge Jean Baudrillard, svarer analogt til reproduktion, værn, fæstning, indskrænkning, svaghed og nydelse.

Coaching skal i sig selv være ikke-betydende, lave sine brud, følge sin egen ikke-parallele evolution. Kort sagt skal coaching bibeholde sine egne transformationsmuligheder og derved samtidig ødelægge sine egne koder, som strukturerer og forgrener de performative indgange og bevægelseskorridorer for herved at kunne bevare den gribende twist, der ligger i at kunne høre, hvordan fortællingen fra 8 etiopiske kvinder over fem døgn fortæller om, hvordan det var at miste deres børn – en efter en – som følge af sult og tørke (og manglende økonomisk cash-flow). Virkelig lytte, spidse ører og høre efter, hvad der faktisk foregår, så får det det hørte en anden klang, hvor selv udtrykket 'ressource' lyder noget anderledes end den noget kyniske forvaltning af den 'humane kapital'. Den performative coaching neutraliserer med andre ord aldrig mangfoldighederne langs sine egne betydnings- og subjektiveringsakser, den stabiliserer, strukturerer og organiserer ikke, men bevæger begæret og længslen efter at opløse grundlaget for al lidelse, nemlig den største løgn. Herved bliver coaching til en veritabel politisk valgmulighed og samtidig en pragmatik, som sammensætter mangfoldighederne og intensitetsmængderne med linjer som maksimal dimension. Coaching er – hvad enten den er tilknyttet business-coaching eller life-coaching mv. – derfor bedst defineret via en række tilstande, som cirkulerer. Det handler altid om variation og udvidelse og samtidig om at slide sig løs af kalkeringen, dvs. den dominerende kompetence.

Når coaching i bedste fald gør op med forgreningssystemer; hierarkiske systemer med betydnings- og subjektiveringscentre kan coaches samtidig heller aldrig være centrale automater, som

organiserer hukommelser. Det er ikke en magtens struktur i praksis, men snarere en mikroskopisk begivenhed, som forrykker den lokale magtbalance gennem bl.a. at gøre op med det triste billede af tanken som værende en instans, der hele tiden efterligner det mangfoldige ud fra et centers eller et segments overordnede enhed. Man kan måske driste sig til at betegne coaching som en kommunikationsform, som finder sted fra en nabo til en hvilken som helst anden nabo, hvor de involverede kun defineres af en tilstand i et givet øjeblik, hvor resultatet sker uafhængigt af en central instans.

Således kan man betegne tilblivelsen i coachprocessen som en simultan, perceptiv semiotik med en alliance baseret i og'ets logik; hvor den højeste grad af singularitet i den øjeblikkelige fastholdelse skaber en generisk mangfoldighed. Vi har herved at gøre med det, man må betegne som organiseringsdifferentiering eller forskelsproduktion, hvad der i øvrigt er det samme som verdensmarkedets ypperligste princip og gennemgående logiske akse, hvorom alt stadig drejer. ■

KIM GØRTZ

Filosof og erhvervs-ph.d.-studerende. Arbejder med ph.d.-projektet 'Fra engagement til innovation – et spørgsmål om coaching' i et samarbejde mellem Nordea og Learning Lab Denmark, DPU. Projektet undersøger, hvordan virksomheder kan skabe rammer for medarbejdernes engagement. Afholder jævnligt coach-caféer i København. Kim Gørtz har blandt andet skrevet 'Tankens åbenhed' (Samfundslitteratur) og 'Ledelse med værdier' (Børsens Forlag) og udgiver i 2007 'Den filosofiske præstation' og antologien 'Coachfilosofi' på Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.

Vil du vide mere om coaching? Kim Gørtz anbefaler:

- Til dem der er optaget af hvordan man måler effekten af coaching (ROI): Dianna Anderson & Merrill Anderson: "Coaching that Counts"
- Til dem der interesserer sig for etik, m.m. i coaching: Patrick Williams (edit.): "Laws & ethics in Coaching"
- Til dem der er interesseret i forskning og coaching: Anthony Grant & Dianne Stober (edit.): "Evidence-based Coaching"

WWW

www.dpu.dk/om/kesg

Hvor mange af jer har hørt begrebet evidensbaseret praksis?

De første erfaringer med evidensbaseret praksis viser, at det er en holdopgave, der kræver tid, penge og ledelsens opbakning, fortæller Ed Mullen, en af verdens førende forskere inden for evidensbaseret socialarbejde, under et besøg på DPU.

* "Hvor mange af jer har rimeligt styr på, hvad der menes med evidensbaseret praksis?" Ed Mullen spejder ud over det fyldte auditorium og løfter armen for at tælle. Enkelte hænder skyder i vejret med stålsat selvsikkerhed. Et par stykker følger efter mere tøvende. Fem hænder i alt.

Næste spørgsmål: "Hvor mange af jer har hørt begrebet evidensbaseret praksis, men ved ikke rigtigt, hvad det egentlig drejer sig om?" De spredte markeringer afløses af en skov af hænder. "De fleste af jer," konstaterer Ed Mullen. "Det er en god indikation af, hvor professionen er i dag. Hvis jeg stillede det samme spørgsmål i USA, ville svaret være det samme. Dette er en ret ny udvikling," beroliger Ed Mullen forsamlingen. Den består af cirka 40 studerende på Danmarks Pædagogiske Universitets masteruddannelse i socialpædagogik, der har afsat en dag til at finde ud af, hvad den megen snak om evidensbaseret praksis egentlig handler om, og den lejlighed benyttede Asterisk sig også af.

FRYGT FOR FAGLIGHEDEN

Evidensbaseret praksis er ganske rigtigt en ny udvikling, men den har på kort tid fået tag i både politikere og praktikere. Ideen er, at praksis i skoler, på hospitaler og i socialforsorgen skal bygge på den bedste tilgængelige viden. I USA taler man om en be-

vægelse for at afdække "what works", altså hvilke metoder virker, og hvilke metoder virker ikke. Blandt professionelle undervisere og pædagoger har det skabt frygt for, at evidensbaseringen vil undergrave professionel faglighed og erstatte den med 'køgebogsopskrifter'. Det vil sige detaljerede beskrivelser af, hvad der er god praksis, som undervisere og pædagoger forventes at følge til punkt og prikke uden at foretage en selvstændig vurdering af den elev eller klient, de står over for.

Den frygt kender Ed Mullen alt til. Han er professor på Columbia University med speciale i socialarbejde og leder af et netop gennemført pilotstudie i New York, der har haft som formål at lære fagprofessionelle socialarbejdere at blive 'evidensbaserede praktikere'. For ham handler evidensbaseret praksis ikke om at begrænse praktikere i deres professionelle arbejde ved at binde dem til "køgebogsopskrifter". Tværtimod. Evidensbaseret praksis betyder, at man bruger moderne informationsteknologi til at indhente den bedste viden, som forskningen er kommet frem til, og bruger den i sin praksis. Det er dog ikke altid sådan begrebet forstås i det politiske system.

KAMPAGNER ER IKKE SVARET

I både USA og Europa er der mange eksempler på, at forsknings-evidens bruges på en måde, der ikke er i overensstemmelse med den egentlige betydning af begrebet evidensbaseret praksis, fortæller Ed Mullen. Det viser sig i form af diktater fra centralt politisk hold, der binder professionelle socialarbejdere og pædagoger til bestemte, standardiserede metoder. Intet kunne være fjernere fra Ed Mullens billede: "I USA og mange nordeuropæiske lande ser vi eksempler på, at regeringerne identificerer fem eller seks interventioner, som de herefter fører en kampagne for at promovere over for lokale myndigheder. Man stiller træning til rådighed og giver økonomiske incitamenter: Lav multisystemisk terapi! Gør dit og gør dat! Det er ikke evidensbaseret praksis."

For Mullen starter det derimod med et spørgsmål, som den fagprofessionelle stiller sig selv: "Hvad skal jeg gøre i denne situation, hvor en klient er i risikozonen for at begå selvmord, eller hvor et barn bliver slået af forældrene? Du er nødt til at formulere et ægte spørgsmål, som du ikke allerede har svaret på, og hvor der kan overvejes forskellige alternativer."

FORSKNING, ERFARING OG INDIVIDUELLE HENSYN

For en praktiker, der arbejder evidensbaseret, må metoder, som politikerne promovener, være et alternativ blandt flere, som man overvejer, når tvivlen opstår. Dette synspunkt finder man også hos den absolutte 'grand old man' inden for evidensbaseret

SPØRG - OG DU SKAL SØGE

Det første praktiske skridt for den evidensbaserede praktiker er at formulere et spørgsmål, der lader sig undersøge og besvare. Der findes flere typer af spørgsmål, man kan stille:

- Hvad er den bedste måde at beskrive klientens situation på?
- Hvad er den bedste fremgangsmåde til at måle omfanget af klientens problem?
- Hvad er den bedste fremgangsmåde til at vurdere risikoen for, at bestemte uønskede konsekvenser som selvmord eller mishandling opstår?
- Hvad er den bedste fremgangsmåde for at forhindre, at et bestemt problem opstår?
- Hvad er den bedste fremgangsmåde til at afhjælpe et eksisterende problem?

Det handler om at være specifik med hensyn til det problem, man har fokus på, hvilke mulige interventioner man overvejer, og hvilket resultat man ønsker i sidste ende. Så er man klar til at søge i litteraturen og granske de resultater, man finder.

praksis på det medicinske felt, David Sackett, der sammen med kolleger i 1996 under overskriften skrev 'Evidensbaseret medicin: Hvad det er, og hvad det ikke er': "Evidensbaseret medicin er den samvittighedsfulde, eksplicite og velovervejede brug af den aktuelt bedste evidens til at tage beslutninger om behandling af den enkelte patient. At praktisere evidensbaseret medicin vil sige at sammenholde den enkeltes kliniske ekspertise med den bedste tilgængelige eksterne kliniske evidens fra den systematiske forskning... Evidensbaseret medicin er ikke det samme som 'køgebogs'-medicin."

Det er det samme krav, Mullen stiller til praktikere på det sociale område: Viden fra forskningen om de mest effektive metoder skal kombineres med ekspertise, der gør det muligt at forstå den enkelte klients unikke tilstand og særlige risici, og en evne til at forstå den enkelte klients særlige værdier og ønsker, der kan have betydning for, om en bestemt behandling bør vælges. Eksempler på det sidste kan være medlemmer af Jehovas Vidner, der ikke kan modtage blod af religiøse grunde, eller kræftpatienter, der individuelt eller med familien tager stilling til, om de ønsker kemoterapi.

GØR DET I HOLD, TAG TIDEN OG BRUG PENGENE

I forbindelse med pilotprojekterne i New York har Ed Mullen og hans kolleger udviklet træningsmaterialer, der giver viden og færdigheder til at gå i gang med at arbejde evidensbaseret. "Det er, hvordan man bliver en evidensbaseret praktiker gennem ti lektioner. Og det virkede," konstaterer Mullen grinende.

Pilotstudierne har sat fokus på flere vigtige organisatoriske betingelser for evidensbaseret praksis. Den første, Ed Mullen nævner, er, at arbejdet skal foregå i hold. Processen kræver forskellige former for ekspertise, så det er en god ide, at den fagprofessionelle, der oplever problemet i sin hverdag, får følgeskab af en bibliotekar eller anden informationspecialist, der kan hjælpe med at søge data.

Det er også vigtigt at inkludere en person fra ledelsen i arbejdet. Han eller hun kan hjælpe med at sikre, at den indhentede viden om evidens bliver forankret i hele organisationen.

Praktikere i pilotforsøgene peger også på tidspres som en stor barriere. At mødes, formulere spørgsmål, lave søgninger og vurdere evidensen tager tid. I den evidensbaserede medicin anbefaler man, at der afsættes tid ved afslutningen af hver arbejdsdag til at identificere spørgsmål, der er kommet op i løbet af dagens omgang med patienterne.

Endelig er organisationen nødt til at stille computere og søgemaskiner til rådighed, hvilket ofte koster penge. Mange søgebaser tager et abonnementsgebyr, og det er langt fra altid, at en organisation er villig til at betale for denne adgang. Et alternativ er at opsøge et bibliotek med adgang, hvilket igen er mere tidskrævende, men der er ingen vej udenom: At være evidensbaseret praktiker handler om at bruge moderne informationsressourcer til at indhente viden.

HØJE FORVENTNINGER, JO TAK

"Bruge af den aktuelt bedste evidens sammen med ekspertise og inddragelse af klientens værdier: Vil I ikke gerne det?" Mullen har et drilsk tonefald. Han er klar over, at han stiller de studerende over for meget høje forventninger. En væsentlig udfordring for udbredelsen af evidensbaseret praksis er, at mange fagprofessionelle mangler den videnskabelige træning, der kan sætte dem i stand til kritisk at læse og operationalisere videnskabelige undersøgelser. Begreber som 'signifikantest', 'absolut risikoreduktion', 'relativ risikoreduktion' og 'number needed to treat' må ikke være fremmede størrelser, hvis den videnskabelige afrapportering skal give nogen mening.

Alene at supplere den professionelle viden med det videnskabelige sprogs koder er imidlertid ikke nok. Praktikeren må være i stand til at gøre det, som langt fra alle akademikere evner i dag, nemlig at omsætte forskningen til praktisk handlen. Evidensbaseret praksis hviler med andre ord på en sammensmeltning af færdigheder knyttet til forskning og til praksis. Desuden udvikler metodologien inden for samfundsvidenskaberne sig fortsat, siger Ed Mullen, hvilket igen gør det til en endnu større udfordring for praktikere at gennemskue arten af den viden, forskningen producerer.

VARER EN GENERATION

Derfor er det vigtigt, at der fortsat uddannes samfundsvidenskabelige forskere, der har en dyb forståelse af samfundsvidenskabelig metode, og som samtidig er i stand til at gøre deres viden relevant. Et skridt i denne retning er, at forskerne orienterer sig imod de spørgsmål, som praktikerne identificerer som væsentlige.

Trods de store udfordringer er Mullen overbevist om, at evidensbaseret praksis er fremtiden, for "hvordan kan det være anderledes i et informationssamfund?" Spørgsmålet er, hvor lang tid det vil tage, før tænkningen slår igennem. En generation er ikke noget dårligt bud, siger Mullen, men tilføjer: "Heldigvis er en generation ikke så lang tid i informationssamfundet. Jeg bliver slået af, hvor dygtige mine studerende er med en computer. De er vant til at søge, og det er lidt af en udfordring for ældre professorer. Jeg tror, der vil ske en hastig bevægelse i retning af evidensbaseret praksis." ■

Af Torben Clausen
toc@dpu.dk

EDWARD J. MULLEN

Edward J. Mullen er 'The Willma and Albert Musher Professor for Life Betterment through Science and Technology' ved Columbia University i New York. Han besøgte DPU i oktober 2006.

www

www.columbia.edu/cu/musher

“I kraft af nataliteten og evnen til at handle udgør ethvert individ også en fare for civilisationen. Barnet bærer barbariet med sig.”

HANNAH ARENDT